

ad Dicoecianam accedere, si ad eam vocentur ab Episcopo, ut Sedis Apostolicae Delegato, & infra scriptis.

Concordat cap. Annis singulis 18. dist. ubi habetur: Annis singulis Episcopus in sua Diocesi Sinodum faciat de suis Clericis, nec non Abbatibus & clericis alios Clericos & Monachos, ad idem c. Decernimus eadem dist. Ecce igitur per se ipsa facultas Episcoporum vocandi Abbates ad Sinodos suas. Et quamvis jura preallegata intelligenda sint de Abbatibus non exemptis, secundum Goffred. & Hug. quos refert & sequitur Archid. in d. c. Abbates n. 9. v. Vel loquitur, tamen tales sunt homines Superiores Regulares parvorum Conventuum ex decreto Innoc. X. ut mox dicitur.

Secundo, pro hac parte multum stringit text. in cap. ex ore infra de privi. ubi exorta controversia, an Abbas Conobii Ewalden. tam in capite, quam in membris esset liber ab accessu ad Sinodum Episcopalem, Innocentius III. ait: Sententialiter definitur quod Ewalden. Canonium liberum est in cap. tanquam ab Episcopali jurisdictione prorsus exemptum & soli Romanae Ecclesiae subiectum; in membris autem quae non probantur exempta, Diocelano Episcopo ipsam subiacere decernimus: propter quod Abbas ad Sinodum ejus debet accedere. Haec tenent verba Innocentii ex quibus evidenter apparet fundamentum accessus ad Sinodum esse subiectionem jurisdictioni Episcopi ac proinde Superioris Regularis, qui jurisdictioni Episcopi subest, abique dubio tenent ad illius Sinodum accedere: quamvis Capellanus vel populum Episcopo subiectum non habeant. Et ita hanc regulam constituit Hugo in cap. Abbates 18. q. 2. Innoc. in c. Grave in princ. infra de praeb. & post alios quamplures Henric. Bott. de Sinodo Episcopi in 2. par. ruben. 4. medium, v. Si vero Abbates & infra in 2. Quid tenendum, dicens hanc opinionem esse communem & de jure veriorum. Quamobrem cum superiores Regulares parvorum Conventuum, ex Decreto Innocentii sint subiecti jurisdictioni Episcopi, ut Sedis Apostolicae delegati, dubitandum non est quin ad illius Sinodum teneantur accedere, si ad eam vocentur ab ipso auctoritate delegata.

Tertio, Sinodus mixta est de lege Diocelana & de lege jurisdictionis, ut notat Host. in d. c. Quid super his nu. 2. de major. & obed. ubi exponens illud verbum, Diocelana: Diocelana, inquit, quod Sinodus mixta est, in eo enim, quod Sinodus de lege Diocelana est: & in eo, quod ibi iudicatur vel aliquid statuitur, de lege jurisdictionis est: unde dicit, Diocelana, subaudi & jurisdictionis est: & cum sequitur ibi totidem verbis Joan. Andr. x. 6. Butr. num. 12. v. Idem Host. Abbas col. 2. & alii. committere Gem. in d. c. Episcopus, in secundo post medium, v. Aut non sunt exempti 18. dist. ubi concludit Sinodum esse mixtam & participare de utraque lege, propter statuta & aliqua, quae ibi sunt respectiva utramque legem; & ideo tales Abbates etiam si habeant populum, debere venire ad Sinodum & ita procedere text. in d. c. Quid super his, & cum sequitur ad litteram Praepositus sub n. 1. post medium, vers. Aut sunt exempti. Et pro praecipuo fundamento Doctores unanimiter tenent Praelatos Regulares, sicut sunt Abbates, Priores & Guardiani: qui a jurisdictione Episcopi non sunt exempti: quamvis non teneantur ad Cathedralicum & alias angarias & per angarias quae sunt de lege Diocelana, tamen tenentur ad Sinodum propter mixturam jurisdictionis. Et ita expresse notat Host. ubi supra, dicens: ex hoc cap. evidenter patet, quod etiam Monasteria sint exempta a lege Diocelana quoad praestantem Cathedralicum, &c. Abbas tamen non est exemptus quoad Sinodum, imo tenetur ad ipsam venire & si populum non habeat; & concordant ibi Jo. Andr. n. 7. Butr. n. 12. d. v. Idem Host. & reliqui omnes. Quare cum hodie ex decreto Inn. Superiores regulae parvorum Conventuum sint subiecti jurisdictioni Episcopi, sequitur per necessesse ut ad illius Sinodum accedere teneantur, quo argumentum in fallor sufficeret pro decisione praesentis controversiae & eo utitur Hugo in v. Abb. 18. q. 2. ubi ait, quod Abbas non exemptus tenetur ire ad Sinodum, in qua aliquid Sinodum, in qua statuitur, quod ipsum tangat, quia hoc de lege jurisdictionis, Butr. d. n. 12. vers. dicit Hugo & Praepositus in dist. cap. Episcopus in secundo col. 2. 18. distincti. Et alius relatis Henric. Bott. de Sinodo Episcopi in 2. p. sub num. 4. vers. quid tenendum. Et confirmatur, quia Decretum Innocentii subiecti Religioforum jurisdictioni Episcopi non simpliciter, sed dicit omnimode jurisdictioni plenae in omnibus, quae verba universalia & geminata includunt etiam ea, quae alias in dispositione generali non includerentur, ut scripsi in cap. ex parte num. 31. & 44. de Privilegiis.

Quarto cum Superiores parvorum Conventuum ex Decreto Innocentii jure delegato subiecti jurisdictioni & foro Episcopi: ambigendum non est, quin eodem jure etiam ligentur illius

statutis; quia forum sortiri & statutis ligari a pari procedunt, cap. Ut animarum de Constitutione, lib. 6. & scripti in cap. Quae in Ecclesiarum, num. 23. supra de Constitutione; & statuendi potestas a jurisdictione regulatur, ut notat Bartholomaeus in lege Omnes populi in 1. quae. principali de Justitia & Jura. Decius in cap. Ecclesia Sanctae Mariae, num. 69. de Constitutione; & in his terminis Henricus Bott. de Sinodo Episcopi in 2. parte, num. 4. circa finem, versiculo Si autem Abbates. Ex quo sequitur ut teneantur etiam accedere ad Sinodum; nam qui Constitutionibus Sinodalibus astringuntur: non est ratio cur similiter non teneantur Sinodo interesse: ad illas discutendas: argumentum capituli Nimis prava ibi: Ad Sinodum suas cogunt accedere & suis Constitutionibus subiacere, de excessu Praelatorum cum similibus. Quamvis dicunt Doctores, bonum esse ut Abbates interiri propter statuta quae in Sinodo fieri possunt sibi prejudicialia quibus poterunt resistere, si sunt praesentes, cap. Nicensis 31. dist. ita Cardinalis in dicto cap. Quid super his, quae. 1. in fine de majoritate & obedientia: dicens, tutius esse ut tales Abbates veniant ad Sinodum Episcopi propter evitandas opiniones fallas, quia propter statuta bona etiam Abbates accedere ad Sinodum Provincialem; & sequitur Henricus Bott. de Sinodo Episcopi in 2. parte sub num. 4. versiculo Adverte etiam.

Quinto, Sinodus est praesumibilis visitationis; quia juxta Praxim Sacrae Congregationis Concilii Episcopi debent primo Sinodum congregare & statuta edere: ac deinde Diocesim visitare, ut cognoscant an statuta Sinodalia serventur nec no. Ergo Episcopus qui ex Decreto Innocentii potest Regulares visitare; potest etiam eos vocare ad Sinodum quia quando aliquid permittitur: videtur esse omnia permilla per quam pervenitur ad illud; lege Ad rem mobilem & lege Ad legatum, ff. de Procurat. lege 2. ff. de jurisdictione omnium Judicum; & notat Bartholomaeus in lege Oratio, ff. de sponsalibus.

Ultimo observandum est in Episcopo considerari posse duplicem jurisdictionem, videlicet ordinariam & delegatam. Respe. ad jurisdictionem ordinariam, Regulares exempti qui subest Generalibus Capitulis, sunt prorsus immunes ab accessu ad Diocelanam Sinodum, tam de jure communi: ut in dicto cap. Ex ore, in fine de Privilegiis cum aliis supra citatis, quam ex Decreto Concilii Tridentini in dicto cap. 2. §. Sinodus sess. 24. & hac in parte nihil novi statuit Decretum Innocentii, quia potestas delegata in eo Decreto Episcopo attributa non violat exemptionem a jurisdictione ordinaria, ut dixi supra in ultimo argumento contrario, num. 51. At respectu jurisdictionis delegatae a Sede Apostolica, Regulares parvorum Conventuum nunquam fuerunt exempti, quia Papa neminem eximit a se ipso vel a sua auctoritate, ut notat Abbas in cap. Grave, num. 1. & 5. supra de Officio Ordinarii; & dixi in cap. ex parte, num. 22. infra de Privilegiis; & hodie post Decretum Innocentii expresse sunt subiecti Episcopo procedenti, ut Sedis Apostolicae Delegato. Ergo palam est eos tanquam subiectos jurisdictioni delegatae tenent accedere ad Sinodum Episcopi, si ad eam vocentur ab ipso delegata auctoritate; & per hoc patet responsio ad septimum & ultimum argumentum contrarium, quia dum dicitur facultas delegata, non violat exemptionem: hoc verum est de exemptione a jurisdictione ordinaria: quia Regulares remanent exempti, pro ut erant ante Decretum Innocentii; & ideo non teneantur venire ad Sinodum, si jure ordinario vocentur ab Episcopo; at verò ab auctoritate ei delegata non sunt exempti: imò expresse subiecti ex eodem Decreto; ac proinde teneantur accedere, si ab Episcopo vocentur ex facultate delegata.

Non obstant alia contraria. Ad primum enim responderetur illam paleam in dicto cap. Episcopus, ille secundo 18. distincti. posse intelligi de Abbatibus Cisterciensis Ordinis; & sic de privilegiis & exemptis, pro ut intelligit ibi glossa 1. sed alii Abbates tenentur venire ad Concilium, ut glossa subdit; cum quia videtur transire ibi Praepositus, num. 1. & concordant Archidiaconus & Lapusa in dicto cap. Abbates 18. quae. 1. Facit cap. Cum secundum ordinem de praescriptis. Licet hoc datum videatur Henrici Bott. de Sinodo Episcopi in 2. parte, num. 8. vel dicto dicto cap. Episcopus non loqui de obligatione accedendi ad Sinodum; sed de coactione qua Episcopus uti non debet, etiam contra Abbates non privilegiatos sine rationabili causa. Et ita expresse notant Hostiensis, Joannes Andreas, Gemin. & Praepositus supra relati, num. 53. dum dicunt Sinodum participare de utraque lege Diocelana & jurisdictionis; & ideo Abbates jurisdictioni Episcopi subiectos: quamvis sint exempti a lege Diocelana, tenent ad Sinodum Episcopi accedere; sed tamen Episcopum non debere illos cogere sine causa rationabili: puta si ageretur de illorum reformatione. Itaque vocati ab Episcopo tenentur omnino parere, quia divina non possunt ob quam causam Sinodus congregetur, ut considerat Abbas in dicto cap. Quid super his, col. 2. circa finem, versiculo ultimum opposito. Et ideo indistincte accedere tenentur; sed non debet Episcopus per censuras & penas eos compelli: nisi aliqua rationabilis causa existat, ut dicitur in illa palea.

Et hoc

Ex hoc modo ad concordiam reducentur jura quae in hac materia videntur opposita secundum DD. in contrarium tamen videtur textus in predicta Decretali. Quid super his in fine ibi Per consensum Ecclesiasticam ad Sinodum ipsam venire compellitur.

Ad secundum de ad illius confirmationem patet responsio ex dictis supra in tertio argumento pro hac sententia, num. 53. quia Sinodus non est abrogata de lege Diocelana, sed mixta etiam de lege jurisdictionis; & ideo tenentur accedere omnes qui sunt de lege jurisdictionis: quamvis non sint de lege Diocelana, secundum Hostiensem & alios ibi allegatos.

Ad tertium responderetur, textum in praerogato cap. Nimis prava de excessu Praelatorum loqui de Fratibus praedicatoribus & Minoribus in hoc specialiter privilegiant, ut immo ibi glossa 1. dum allegat cap. ex ore in fine de privilegiis, quod loquitur de privilegiatis & exemptis ab accessu ad Sinodum; & aperitur de privilegiatis & exemptis ab accessu ad Sinodum; & aperitur de privilegiatis in dicto cap. Quid super his num. 2. versiculo Nisi Privilegium aliud indicat. Et ex illo Joannes Andreas, num. 7. eodem versiculo. Et Abbas col. 2. circa finem, versiculo linita textum de majoritate & obedientia. Regulares autem parvorum Conventuum post Decretum Innocentii non sunt in hoc privilegiant: imò expresse subiecti Episcopo, ut Delegatus Sedis Apostolicae; & consequenter tenentur ire ad illius Sinodum, si jure delegato vocentur.

Vel dicit textum in dicto cap. Nimis prava, loqui de Fratibus simplicibus; non autem de Prioribus & Guardianis qui coguntur accedere: ita Hostiensis in dicto cap. Quid super his, num. 2. in fine, versiculo vel illud de Fratibus, hoc de Abbatibus; coguntur ergo Priores & Guardiani & non Fratres: habentis Hostiensis cum quo concordant ibi Joannes Andreas, num. 7. in fine, versiculo Fratres non tenentur venire; Praelati vero sic; & Abbas col. 2. circa finem, versiculo vel intelligatur in istis Religiosis inferioribus; secus in eorum Praelatis. Et est simile in simplici Monacho claustrali qui non tenetur venire ad Sinodum, cap. convenientibus 1. quae. 7. Felinus in dicto cap. Quid super his, num. 1. & Henricus Bott. de Sinodo Episcopi in 2. parte, num. 11. & tamen Abbas tenetur, ut in dicto cap. Abbates 18. quae. 1. & in cap. Annis singulis 18. distincti.

Ad quartum responderetur exemptos qui subsunt Capitulis Generalibus, non tenent ad Sinodum accedere in vim Concilii Tridentini; sed tamen tenent in vim Decreti Innocentii, ut in partibus.

Ad confirmationem responderetur, Innocentium in suo Decreto nullam rationem habuisse quod Regulares parvorum Conventuum subsint pluribus Judicibus; quin potius voluit jurisdictionem Episcopo attributam esse cumulativam cum Superioribus Regularibus & Religiosis in eis degentes attingere & ligari; tam legibus suorum Praelatorum quam statutis Episcoporum & ab utriusque visitari, corrigi ac puniri posse; & sic jurisdictionem inter Episcopos & Superiores Regulares esse cumulativam; & locum esse preventionis, ut fuisse probatum est in questione praecedenti, ad num. 26. usque ad num. 43. & in declarationibus ibi positus in fine. Quod si consingat ut Sinodus congregetur eo tempore quo celebratur eorum Capitulum: tunc Praelatus Regularis poterit uni accedere per seipsum & alteri per Substitutum: sicut dicunt DD. de Abbate habente Ecclesiam in diversis Episcopatibus, quia poterit ire ad Sinodum unius Episcopi personaliter & ad Sinodum aliorum Episcoporum per Substitutum, si eodem tempore celebrarentur ut inter alios notat Antonius de Butrio in dicto cap. Quid super his, num. 2. de majoritate & obedientia.

Ad quintum responderetur, argumentum procedere in terminis juris communis & Concilii Tridentini; secus verò post Decretum Innocentii.

Ad sextum responderetur negando consequentiam, quia non est novam in Jure ut Episcopus exerceat jura Episcopalia in

subiectos auctoritate ordinaria & in exemptos delegata a sede Apostolica. Unde videmus visitationem & correctionem subditorum non ab Episcopo ordinari auctoritate; cum hoc sit de jure Episcopalis, ut in dicto cap. Compendiosius infra eodem; & tamen Religiosos in parvis Conventibus degentes Episcopus visitat & corrigitur Delegatus Apostolicus, pro ut est expressum in Decreto Innocentii X. sed & loca nullius Diocelae similiter visitat Episcopus proximior, ut Delegatus Apostolicus Sedis ex Concilio Tridentino, cap. 9. sess. 24. Ergo eodem modo quamvis Sinodus respectu subditorum celebratur jure ordinario: tamen ex Decreto Innocentii respectu exemptorum potest Episcopus eam congregare, exemptos vocare & statuta Sinodalibus astringere: non sua sed Apostolica auctoritate. Ad hoc textus optimus in cap. Periculo, §. finali de statu Regularium, lib. 6. innovato à Concilio Tridentino in cap. 5. sess. 25. de Regularibus ibi: In omnibus Monasteriis sibi subiectis ordinaria; in aliis verò, Sedis Apostolicae auctoritate &c. & quamplurimos alios casus in quibus Episcopus ex Concilio procedit in subditos facultate ordinaria & in exemptos delegata; enumeravimus in cap. Ordinaria supra de Officio Delegati, ubi plenè videas.

At septimum responsum est supra in ultimo argumento pro hac parte, num. 57. Et hanc sententiam probavit Sanctissimus, ut in ejus Litteris in forma brevis: quarum tenor talis est.

ALEXANDER PAPA VII.

Ad futuram rei memoriam

Cum (sicut accepimus) postea Decreto sel. rec. Innoc. PP. X. Praedecessoris nostri incipit. Ut in parvis &c. die 10. Februarii 1654. edito quo parvi Conventus non habentes praescriptum numerum Religiosorum visitationi, correctioni & omnimoda jurisdictioni Ordinarii loci, tanquam super hos à Sede Apostolica Delegati plenè in omnibus subiecti, dubitetur, an Abbates, Priores, Guardiani & alii praedictorum Conventuum Superiores ab Episcopo vocati, ad Diocelanam Sinodum accedere teneantur: Nos ejusmodi dubium tollere cupientes, possessos Abbates, Priores, Guardianos & alios parvorum Conventuum hujusmodi Superiores ad Sinodum Diocelanam accedere tenent, si ad eam ab Episcopo uti Sedis Apostolicae delegato vocentur, auctoritate Apostolica tenore praesentium declaramus. Et ita ab omnibus ad quos pertinet, servari praecipimus. Decernentes eisdem praesentes litteras semper firmas, validas & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, sicut in praemissis per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & delegatos & definitores debere, ac irritum & inane si secus super his à quocumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter conigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, nec non quoravis Ordinum, Congregationum & Institutuum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliis roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis illorum tenores praesentibus pro plenè & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis aliis in suo robore permanentibus, ad praemissorum effectum hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus caterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Anno Piscatoris, die 30. Martii 1661. Pontificatus nostri anno sexto.

responso, que datur ad d. dec. 27. dum decisio illa dicitur loqui respectu primæ instantiæ, non respectu secundæ: nam cum iudicium in hac materia sit communis Episcopo, & Capitulo Abulen. in prima instantia; clarum est non posse jurisdictionem huiusmodi, à qua Episcopus fuit pro parte exclusus per Capitulum virtute dicti statuti, reverti ad eundem Episcopum; quia cum esset socius, & sic equalis Capitulo in prima instantia (Societas enim quodammodo æqualitas est, l. Verum ff. pro soc.) non potest appellatio ab æquali ad æqualem, ut dictum est, interponi, ad quod facit etiam aliud fundamentum, quod statim subiicitur.

Secundo igitur loco pro parte Capituli adducitur Alber. in l. comm. dividendo, §. Cum de usufructu, ff. comm. dividunt ubi si aliter ex focus in jurisdictione deleget causam; non ad socium delegent, sed ad superiorem amborum sociorum devolvitur iudicium: & sic videtur illa decisio in terminis nostris. Hic enim, ut diximus, iudicium ab initio erat communis virtute concordie, & per statutum de consensu Episcopi factum fuit concessa Capitulo tota iudicium respectu delictorum huiusmodi in Ecclesia commissorum. Unde appellatio ad superiorem amborum sociorum devolvi debet: Nec intrat responso, que dabatur, quod ibi iudicium erat partim ordinaria, partim delegata; idem prævalebat ordinaria, hic vero sola est iudicium ordinaria. Imò enim, si bene advertatur, in casu præfati est major ratio, quam in casu Alberti. quia ibi facta fuerat delegatio per unum ex focus: unde à delegato ad delegantem appellari posse videbatur, c. sup. questionum, §. fin. de off. Deleg. & tamen ne appelletur ad socium, & sic ad partem, devolvitur appellatio ad superiorem utriusque, hic vero cessat ratio delegationis, & firma remanet ea ratio, ne ad socium ipsum, & sic partem in jurisdictione appelletur; cum enim deberent esse loci in prima instantia, non poterat postmodum Episcopus esse superior in secunda.

Tertio loco adducitur textus in §. Caterum; & ibi glossa & Innocentius infra eodem; ibi enim ex eo non punit Episcopus ipsos Canonicos & datur iudicium Archiepiscopo, quia Capitulum erat reum; & propterea iudicium deferretur ad Metropolitanum: ita ergo in casu nostro, cum consensus Capituli adhiberi non possit, quia iam iudicavit: meritò ad Superiorem appellatio devolvitur: quod certè multò majorem habet rationem in hoc casu, quia ut dixi: iudicium que in prima instantia erat communis, virtute statuti ad solum Capitulum est delata.

Quarto loco non parum urgere videtur, quòd cum huiusmodi statuta seu consuetudines in plerisque Cathedralibus Ecclesiis Hispaniarum vigeant: nusquam tamen apparet ad ipsos Episcopos appellationes fuisse devolutas à sententiis ipsorum Capitulorum; sed bene ad alios Superiores, ut in nonnullis Ecclesiis compertum existit; consuetudo enim est optima Legum interpretis, lege Si de interpretatione, ff. de Legibus & cap. Cum dilectus, de consuetudine; adeò ut consuetudini interpretativa potius quam communioni opinioni sit standum, ut per Abbatem in dicto cap. Cum dilectus, num. 7. Bald. conj. 275. num. 3. lib. 1. Mant. de conjecturis ultimarum voluntatum, lib. 11. tit. 18. num. 34.

Quintò ad id adducuntur verba statuti prædicti que habent ut de huiusmodi delictis in Ecclesia commissis: solum Capitulum possit excluso Episcopo cognoscere; nam ibi apposta est illa dictio solum, per quam ita excluditur omnis cognitio; ut alius nullo modo possit cognoscere: ita post Angelum in lege Si vacantia, cod. de bonis vacantibus, concludat Barbat. in cap. Studuisti, num. 36. de Officio Legati. Dum verò in dicto statuto ponitur verbum excluso Episcopo: satis ostenditur ante statutum pertinuisse jurisdictionem ad Episcopum & Capitulum simul, pro ut in reliquis delictis Capitaliarum pertinebat; sed postea virtute statuti illum excludi; privato enim præsupponit habitum, cap. ad dissolvendum de despons. impuber. & lege decem, ff. de verborum obligatione.

Unde & sexto pro Capitulo facit quòd cum statutum circa hoc emanaverit ad excludendum Episcopum & ad favorem Capituli, ut solum hoc casu cognoscat: non debet in odium ipsius retorqueri & contrarium effectum respectu Episcopi operari contra legem Quòd favore, cod. de legibus cum vulg. nec ad rem facit responso Episcopi, quòd statutum loquatur de prima instantia non de secunda; quia advertendum est Episcopum nec quidem ante statutum potuisse de huiusmodi casibus in secunda instantia cognoscere propter duplex impedimentum: alterum erat, quia iam iudicaverat in prima instantia cum Capitulo; alterum vero quòd iudicium erat sibi communis cum Capitulo. Unde non poterat solus in ea se intromittere. Hæc duæ causæ remanent etiam post statutum. Prima

quidem permaret, quia factò Episcopi consentientis statuti: accidit ut non possit cognoscere in prima instantia. Unde non debet esse melioris conditionis quam esset ante. Altera vero causa & quidem evidenter adhuc manet, quia si non poterat propter communionem jurisdictionis cognoscere solus in prima instantia; nec poterit in secunda, cum adhuc eadem communis ratio vigeat; & sic intrat decisio Alberti in dicto §. cum de usufructu de qua supra, num. 29. Quòd secunda instantia agi debeat coram Superiore utriusque Judicis; & Innoc. 1. in dicto §. Caterum, quòd Episcopus non possit in secunda instantia solus cognoscere.

Hinc etiam & ultimum ommissis ceteris resultat pro Capitulo fundamentum, quia ex voluntate Episcopi fuit data facultas Capitulo, ut solum in huiusmodi casibus cognosceret. Unde non videtur apud Episcopum transferentem remansisse, argum. legis 1. ff. de Constitutione Principis & §. Sed & quòd Principi institutione de iure nat. gent. & Civ. & cap. Translato de Constit. & c. Ex transmissio de renunciatione. Nec dicatur Episcopus non transivisse; sed id factum fuisse ex consuetudine, quia responderetur potius ex vi concordie factum fuisse, ut tota iudicium in delictis Capitaliarum esset communis; ut verò solum Capitulum iudicaret in commissis intra Ecclesiam vi statuti factum videtur, ut ex lectura statuti patet. Præterea cum tota iudicium respectu Capitaliarum sit communis Episcopo & Capitulo, ut fuit dictum semper manet firma conclusio, quòd nec in prima nec in secunda instantia potest Episcopus solus contra voluntatem Capituli cognoscere; cum in re communi potius sit conditio prohibens, lege Sabinius, ff. de communi dividenda, lege in re communi, ff. de serv. Urb. prædior.

Ex quibus facili est responso ad superius objecta & alia que forsitan pro parte Episcopi deducti possent; revera enim nec textus aliqui dicit dari appellationem à Capitulo ad Episcopum, quando iudicium est communis, ut est hoc casu; nec Doctores ex adverso adducti id asserunt: imò potius contrarium supponunt.

Itaque ad textum in hoc §. & æquiparationem inter devolutionem ob negligentiam & appellationem: responderetur non procedere æquiparationem ex diversitate rationis, quia appellatio à pari ad partem, ut ostendimus, non interponitur. Et communio que operatur devolutionem, tantum abest ut pariat appellandi facultatem; ut etiam contrarium operetur, quia ut dictum est, in re communi potius est conditio prohibens & inter focus servanda est paritas seu æqualitas que impedit ad æqualem appellationem interponi. Unde cum inter ista, diversa sit ratio: diversa quoque esse debet iuris dispositio, lege Popinianus, ff. de minoribus cum similibus; & statutum verò quòd admittit in casu negligentie devolutionem ad Episcopum: potius potest in contrarium retorqueri, quia admittit cum illa qualitate ut cognoscat simul cum Capitulo: quòd cum in causa appellationis verificari non possit, etiam in hoc utentur diversitas inter casum & causam.

Minus obstat, cap. de collectione de appellatione, lib. 6. quia in illa materia que est civilis: tota iudicium pertinet ad Episcopum absque participatione Capituli, ut statuit ibi Doctores omnes; hic verò iudicium Criminalis est communis Episcopo & Capitulo: qui termini sunt longè diversi, ut est dictum; & eodem modo responderetur ad alia iura, pro ut etiam responderetur ad rationem illam de Superiore immediato, quia ex supra dictis apparet in huiusmodi jurisdictione, Episcopum esse socium & æqualem; non autem Superiorem.

Quibus omnibus accedit quòd hæc sententia non parum convenit cum recta gubernandi ratione; nam ut plurimum iudicium huiusmodi soli Capitulo concessa versatur circa ea que in choro & in Capitulo fiunt: que vel ob ipsorum levitatem, nullam appellationem admittunt; vel ita sunt aperta ut Capitulo ipsi: quod in actibus Capitaliaribus semper est prærens; in Ecclesia verò frequentissime fuit notaria & sine ambagibus iudiciorum unico momento expediuntur. Unde si possent statim impediri interposita appellatione ad Episcopum vel ejus Vicarium: projectò Ecclesiastica disciplina plurimum minueretur.

An verò causæ atrociore possint per solum Capitulum cognosci, quia partes super eo non infantant; nec satis sufficienter iura sua deduxerunt: placuit Nuncio ad aliud iudicium reservari. Illud verò videtur correctio & declaratio dignum, ut Capitulum non possit in postremam censuram in ipsos Episcopos vel eorum proviores occasione jurisdictionis huiusmodi: pro ut alius fecit, fulminare; ne ipsi sibi in propria causa jus dicant, sed ut Superiores Judices vel Conservatores adhzreant.

DE OFFICIO ORDINARIUM.

Cap. Irrefragabili, §. Caterum.

SUMMARIUM.

- 1 Canonici si sine justa causa cessent à Divinis: Episcopus cessationem non servabit & Metropolitanus cognoscat.
- 2 Prælati in impositione pænæ cavere debent à quæstu pecunie.
- 3 Episcopus vel alius Iudex Ecclesiasticus, an possit pænæ pecuniariam imponere: latissime discutitur usque ad n. 33.
- 4 Iudex ordinarius potest contra contumaces procedere, etiam per multas pecuniarias, si illæ magis timeantur.
- 5 Et quid in Iudice Delegato.
- 6 Et quid post Concilium Tridentinum.
- 7 Et quid si in litteris data sit certa forma procedendi per censuram Ecclesiasticam.
- 8 Statutum vel Consuetudo ut pro quolibet delicto imponatur pænæ pecuniaria, non valet.
- 9 Delinquens nullam permissit culpam, eam sperat eam nunquam redimere.
- 10 Statutum vel Consuetudo, ut ultra pænæ Juris imponatur pænæ pecuniaria: tene, nisi procedat ex radice cupiditatis.
- 11 Episcopus potest Canonem adiuvando novam pænæ adjungere.
- 12 Episcopus vel Prælati non potest pænæ pecuniariam exigere extra Iudicium.
- 13 Intellectus, cap. Licet de penis.
- 14 Prælati qui pecuniam recipiunt, ut criminosos non corrigat: Justitiam vendit.
- 15 Prælati qui in visitatione subditos de crimine suspectos concutiunt; ut se nunquam redimant, inerepantur.
- 16 Iudex Ecclesiasticus ubi certa pænæ non est à Jure statuta, potest judicialiter pecuniariam infligere; si videat illam magis timeri & obstitit avaritiæ studium.
- 17 Pænæ ubi non reperitur statuta à Jure: imponenda est arbitrio Judicis.
- 18 Appellari potest à pænæ arbitraria; non autem à pænæ in Jure expressa.
- 19 Iudex Ecclesiasticus qui potest super crimine dispensare ut Episcopus: potest per sententiam suam, pænæ à Jure vel Consuetudine statutam, in pecuniariam commutare & numeris sequentibus.

- 20 Pænæ determinata à Consuetudine habetur pro ordinaria: perinde ac si esset determinata à Jure.
- 21 Consuetudinis transgressor puniendus est ut transgressor legis.
- 22 Iudex quilibet qui potest de causa cognoscere: potest pænæ à Jure statutam alterare & commutare: dummodo id faciat causâ cognitâ & in ipsa sententiæ pronuntiatione.
- 23 Quòd procedit tam in Iudice ordinario quam delegato.
- 24 Iudex delegatus qui causâ cognitâ temperat pænæ à Jure Impositas, non excedit fines mandati nec iura transgreditur.
- 25 Iudex etiam delegatus post Concilium Tridentinum, nisi non debet censurari; nisi in subsidium.
- 26 Pænæ à Jure vel Statuto impositam, ipso Jure non potest Iudex per sententiam suam commutare vel alterare.
- 27 Nisi potestatem habeat super illa pænæ dispensandi.
- 28 Canonici qui ultra tres menses absumunt à Servizio Ecclesiæ: potest Episcopus pænæ privationis fructuum ante sententiam vel in acta sententiæ augere vel diminuire; & non in totum remittere.
- 29 Iudex, quibus ex causis temperare possit pænæ à Jure impositas.
- 30 Iudex Ecclesiasticus potest sententiam in pecuniariam commutare à Jure statutam, in pecuniariam commutare.
- 31 Nisi possit super illo crimine dispensare.
- 32 Multa propter inopiam rei potest à quolibet Iudice, etiam post sententiam temperari.
- 33 Metropolitanus in causa appellationis, an possit reo ex gratia pænæ remittere; an verò id spectet ad Episcopum à quo fuit appellatum.
- 34 Iudicis appellationis iudicium expirat per sententiam.
- 35 Gratiam facere reo est actus jurisdictionis.
- 36 Episcopus an possit reo gratiam facere post sententiam.
- 37 Et quid in inferiori Prælati.

ciat, pænæ temperare, Felix. hic in princ. num. 5. in hoc articulo ponit more suo conclusionem cum quatuor limitationibus. Sed non complectitur omnia.

Ego verò in hac materia plenus distinguo duo membra principalia: nam aut queritur an iudex Ecclesiasticus possit imponere pænæ pecuniariam multando pro contumacia, arcenda. Aut queritur an possit eam imponere delinendo, seu puniendo.

Primo casuendum est posse iudicem Ecclesiasticum adversus contumaces etiam per multas pecuniarias procedere, si illæ magis timeantur, arg. cap. de causis supra de offic. deleg. & l. 1. ff. Si quis iudicem non obtemperet. & tenet Holliens. in cap. 1. num. 16. vers. Sed ordinarius, quem ibi totidem verbis sequitur Joan. Andr. num. 3. in fine de homicid. lib. 6. Abb. in d. c. licet num. 4. & Marian Socia. num. 8. infra de pænæ. & satis innuit glossa præallegata: nam cum ad frangendam contumaciam nulla certa pænæ sit à Jure statuta, iudex potest illam suo arbitrio infligere, juxta tertium membrum distinctionis glossæ, & latius patet infra num. 17.

Hodie hoc est extra omne dubium, quia ex decreto Concilii Tridentini in cap. 3. sess. 25. de reform. expressè statutum est, ut iudicibus Ecclesiasticis in causis civilibus ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, si expedire videbitur, liceat contra quoscunque etiam laicos procedere per multas pecuniarias. Et similiter in causis criminalibus, ubi fieri possit, ad executionem realem vel personalem procedant, nec tenturis utantur; nisi in subsidium; de quo vide quod scripsi latissime in d. c. licet & in c. Pervenit infra de adult. Limita prædictam conclusionem, ut procedat in Episcopo & iudice ordinario, non autem in delegato, quia non potest multam gravem indicere, nisi hoc in litteris sit expressum; licet possit parvam & temperatam, ut declaratur

DE OFFICIO ORDINARII.

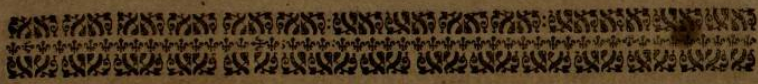
Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XIII.

Irrefragabili constitutione sancimus, ut Ecclesiarum Prælati, ad corrigendum subditorum excessus, maximè Clericorum, & reformandos mores prudenter ac diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus ut executionem ipsorum, nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire: nisi formam in talibus exceſſerint observandam. Exceſſus tamen Canonicoꝝ Cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt corrigi per Capitulum, per ipsum in illis Ecclesiis (quæ talem hæctenus consuetudinem habuerunt) ad communionem vel iurisdictionem Episcopi corrigantur infra terminum competentem ab eo præfigendum; alioquin ex tunc Episcopus Deum habens præ oculis, ipsos ut animarum cura requirit, per censuram Ecclesiasticam corrigere non postponat. Cæterum si Canonici absque manifesta & rationabili causa (maximè in contemptum Episcopi) cessaverint à divinis, Episcopus si voluerit nihilominus celebret in Ecclesia Cathedrali; & Metropolitanus ad querelam ipsius, tanquam super hoc delegatus à nobis, taliter eos per censuram Ecclesiasticam cognita veritate calliget, quod metu pœnæ talia de cætero non præsumant. Provideant itaque diligenter Ecclesiarum Prælati, ut hoc salutare statutum, ad quæstum pecuniæ, vel gravamen aliud non convertant, sed illud studiosè ac fideliter exequantur, si canonicam velint effugere ultionem, quoniam super his sedes Apostolica autore Domino attentissimè vigilet.

SUMMARIUM.

- 1 Prælati subditos corrigunt & reformant, appellatione vel consuetudine non obstante.
2 Dissimulationem peccatorum in Prælato est culpa mortalis.
3 Consuetudo quæ morum reformationem & correctionem impedit non valet.
4 Diuturnitas temporis sine veritate & ratione est vetustas erroris.
5 Præscriptio non valet, si sit correctionis impeditiva; Secus si correctionis translativa.
6 Appellatio non impedit executionem eorum, quæ ad morum reformationem & correctionem pertinent.
7 Admittitur tamen ad effectum devolutivum.
8 Et admittitur ad utrumque effectum si Prælati limites visitationis, seu correctionis excedat.
9 Quod tamen vindicat sibi locum, si subditus consuetudine, vel præscriptione velit se tueri adversus correctionem Prælati, ut in e. cum non liceat de præscript. Secus si alius Superior alleget consuetudinem vel præscriptionem corrigendi alterius subditos, ut probatur in d. e. cum ex officio, ubi subditus non potest prescribere visitationem vel procuracionem contra Prælatum, sed alius in personam alterius prescribere potest utramque. Et ita secundum Abb. hic in princ. Conciliatur prima pars hujus Decretalis, quæ improbat consuetudinem cum secunda, quæ illam admittit, nam prima loquitur de consuetudine correctionis impeditiva, Secunda vero de consuetudine correctionis translativa, per quam scilicet jus corrigendi, seu reformandi subditos ab uno in alium superiorem transfunditur.
10 Ultimo nota appellationem non impedire executionem quæ ad morum eorum reformationem & correctionem pertinet, concordat c. Reprehensibilis in finem & c. ad nostram infra de appellat. & c. Præx supra eodem. Quod ipsum sancitum est à Concilio Tridentino in c. 1. v. nec appellatio executionem hanc quæ ad morum reformationem pertinet, suspendat sess. 22. c. solutus in c. 10. sess. 24. Verum neque ex dispositione textus nostri, neque ex Decretis Concilii sublata est appellatio devolutiva, sed suspensiva tantum, ut ostendunt verba illa, Impediat, aut suspendat. Nisi Prælati procedens tunc iudiciali excederet limites visitationis, seu correctionis, quia tunc liceret appellare ad utrumque effectum, ut hic patet in v. nisi formam in talibus exceſſerint observandam & ex sententia sacre Congregat. Conc. plenius scripta in d. e. Ad nostram de appellat.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

Cap. Irrefragabili, §. Exceſſus.

- 1 Capitulum si Canonicoꝝ excessus consuevit corrigere, nisi hoc faciat infra terminum ab Episcopo præfixum, Episcopus corriget & n. 11.
2 Capitulum ex consuetudine potest habere potestatem corrigendi exceſſus Capitularium.
3 Etiam exclusio Episcopi, n. 7.
4 Et quid in criminibus gravibus & n. 10.
5 Et quid post Concilium Tridentinum n. 9.
6 Præscriptio potest per inferiorem Episcopo jura omnia Episcopalia ad utramque legem pertinere.
7 Negligentia inferioris conuincitur ex præfixione termini.
8 Terminus Capitulo præfixus ab Episcopo ad corrigendos Capitulares non est expectandus, si Capitulum dicat se nolle corrigere.
9 Dicitur, alioquin, orationem conditionalem facit & inducit conditionem in casu contrario.
10 Dicitur, ex tunc, denotat temporis extremitatem.
11 Capitula quæ consuetudine, privilegio vel alio jure speciali se tuerent adversus iurisdictionem Episcopi, quæ formè procedere debeant in casu criminalibus Capitularium & n. seq. & 21.
12 Capitulum negligente in corrigendis exceſſibus Capitularium an & quando iurisdictione devoluitur & n. seq. usque ad num. 22.
13 Quid si Episcopus interfit capitulum tanquam Prælati, numer. 13.
14 Et quid si interfit tanquam Canonicus, n. 14.
15 Et quid si vocem in Capitulo non habeat, n. 18.
16 Et quid post Concilium Tridentinum, n. 20. & 21.
17 Episcopus de jure communi est caput capituli.
18 Canonici singuli non sunt conjudices, ubi capitulum consuevit exceſſus illorum corrigere; sed ipsum capitulum est iudex & genes ipsum est iurisdictione.
19 Episcopus, ad quem propter negligentiam capituli devoluta est iurisdictione, tenetur procedere contra Canonicos cum capituli consilio vel assensu & n. 26.
20 Item tenetur causam appellationis ad se interposite alteri delegare, si interfuit Capitulo tanquam Canonicus & animam suam proposuit.
21 Iurisdictione negligente populo proſtrita ad Episcopum non devoluitur; sed impedimentum removetur.
22 Iurisdictione ad Episcopum non devoluitur, si adjuncti à Capitulo electi una cum Episcopo negligant vel recusent procedere contra capitulares; sed cogi debent à Metropolitanano vel à Sede Apostolica, ut procedant.
23 Episcopus Abulen. an possit cognoscere de appellationibus Capitularium à sententiis contra eos latis à Capitulo prædelictis in Ecclesia patris & n. seq. usque in fin.
24 Appellatio & negligentia quoad devolutionem iurisdictionis ad superiorem equiparantur.
25 Declaratur, n. 32.
26 Appellatio ad proximum superiorem devoluitur, nec omisso medio est appellandam.
27 Appellatio ad parem interponi non potest & n. 28.
28 Episcopus in causis criminalibus contra capitulares de jure communi procedere debet cum consensu Capituli.
29 Capitulum in causis capitularium an de jure communi sit conjudex cum Episcopo.
30 Appellatio in causa alteri delegata ab uno ex duobus sociis in iurisdictione non devoluitur ad delegantem; sed ad Superiorem eorum.
31 Appellatio à sententiis Capitalorum in Cathedralibus Hispaniarum non consuevit interponi ad Episcopos, sed ad alios Superiores.
32 Consuetudini interpretatiæ potius standum est, quam communi opinioni.

Exceſſus. Si Capitulum Canonicoꝝ excessus consuevit corrigere, nisi hoc faciat infra terminum ab Episcopo præfixum, Episcopus corriget. Hoc dicitur usque ad §. Ceterum & sunt duæ partes. In prima statuitur de correctione facienda per capitulum. In secunda de supplementatione faciendæ per Episcopum ibi: Alioquin.
Nota primò ibi: Qui consueverunt corrigi per Capitulum. Ex consuetudine Capitulum Ecclesiæ Cathedralis potest acquirere potestatem corrigendi exceſſus Capitularium, ut hic est, alius secundum omnes. Verum Hoff. n. 5. in ver. per Capitulum, hoc notabiliter temperat, ut habeat locum in correctione exceſſus plana & simplici, non autem in criminibus gravibus; arg. l. Reſpicendum, §. Furta, ff. De pan. & l. fin. ff. de his, qui ad Eccl. confug. nam si ageretur de degradatione, non potest consuetudo hanc potestatem in inferiorem transfundere, & ita secundum eum intelligitur textus in cap. cum contingat de foro comp. maximè cum talia nec electus & nondum confirmatus possit expedire, ut c. Transmissa, §. fin. de elect. & notat idem Hoff. in c. Dilectio, §. fin. in ver. Dantaxat de off. Archid. & cum eo simpliciter tranſeunt hic Joan. Andr. n. 22. Bald. n. 3. Butr. n. 29. & Card. n. 4. in 1. q. Sed tu adverte, quia degradatio est ordinis Episcopalis, ut notatur in c. cum non ab homine, infra de jud. & per Hoff. in c. Dilectus infra hoc tit. & Collect. in d. cap. cum contingat n. 3. Undè non mirum si acquiri non possit ex consuetudine; quia quæ ordinis Episcopalis sunt, nullo unquam tempore prescribuntur, c. Quænto, supra de consuet. c. an. §. per frontis, de Sacram. unq. Si in terminis degradationis scripti plenè in cap. quæ n. 20. infra de consuet. Eccl. vel Altari. At fecit est in materia iurisdictionis secundum ea, quæ notantur in dicto c. Transmissa in glof. ult. Quia est privative personæ consuetudo non possit nisi modicum iurisdictionem tribuere; tamen Capitulo vel Abbati, aut alteri inferiori Prælati conferre potest etiam ordinariam & omnimodam quasi Episcopalem, ut c. auditis n. 20. cum olim, infra de præf. c. Accedentibus & ibi glof. fin. infra de exceſſ. Prælat. Arch. & Joan. Andr. in c. cum Episcopus infra eodem lib. 6. Et in terminis Capitulum potest prescribere jus distinguendi & excommunicandi Beneficiarios Ecclesiæ & alia faciendi quæ sunt meri imperii, concludunt Domini de Rota dec. 416. incipien. Fuit dubitatum aliàs 2.

de præf. in nov. Moventur quia omnia jura Episcopalia ad utramque legem sive iurisdictionis, sive Diocesanam pertinentia sunt per inferiores Episcopos præscriptibilia, allegant jura supra citata c. Quicumque 16. q. 2. de hoc dicitur esse textum in hoc §. Et sequitur Abb. in d. e. cum contingat n. 9. 10. & 18. ubi late refellit opinionem Hottensis. Et hæc est veritas, quæ videtur hodie canonizata à Concilio Trid. ut dicam infra num. 10.
Secundò nota ibi, infra terminum competentem ab eo præfixendum. Hanc esse præcticam convincendi inferiorem de negligentia, ut scilicet præfiguratur ei terminus à Superiore ad actum explicandum, quo elapso, poterit Superior supplere & actum explicare, ut c. Pastoralis, infra de exceptionibus & hic notant Butr. n. 10. in 5. not. & Abb. nu. 3. in ult. not. Quod tamen procedit nisi terminus sit status à jure; quia tunc dicitur interpellari pro homine, c. Potuit de locato, cap. 2. de concess. præb. Card. hic in 2. not. & 4. oppos. & in c. cum Ecclesia in 7. q. sup. de elect. Rursus hoc procedit nisi inferior statim dicitur ret se nolle actum explicare; quia tunc non oporteret expectare, ut terminus laboretur; sed illic potest superior ad actum procedere, secundum Joan. Andr. nu. 9. & Card. in 5. q. arg. d. c. Potuit de locat. c. Ab eo, de appell. lib. 6. & cap. Venerabilibus, secus de sent. excomm. eod. lib.
Tertiò nota Capitulum Cathedralis Ecclesiæ posse punire exceſſus Canonicoꝝ etiam exclusio Episcopo, si ita se habeat consuetudo, ut per Butr. n. 10. in 2. not. Quod est valde notabile & clarè probat hæc littera ibi, alioquin ex tunc ipsos corrigere non postponat; ponderando dictionem alioquin, quæ non solum orationem conditionalem facit; sed in seipsum orationem continet & conditionem inducit in casu contrario, ut declarat Bart. in l. 1. n. 11. ff. de cond. & demonst. Undè clausula illa importat, ut ita demum possit Episcopus ad correctionem Capitularium procedere, si Capitulum infra terminum præfixum negligenter eos corrigere: & consequenter seclè negligentia, hæc potestas est solius Capituli privative ad Episcopum, secundum Hoff. n. 8. in v. Alioquin Joan. Andr. eod. n. & ver. & Card. in 4. not. Idem insinuat illa dictio, ex tunc, quæ denotat temporis extremitatem, c. Personam infra de appellat. atque ita potest Episcopus ad correctionem procedere lapsò termino ipsi Capitulo ad corrigendum præfixo & non

in d. c. 1. de homie in 6. Host. in 6. Host. in 6. Ferris, ut metus...

Sed contra hanc limitationem valde urget quod ubi certa poena non est...

Primo casu glossa prealleg. in d. c. licet in ver. Penam de penis...

Primo est, cum Episcopus vel Praelectus vult pro delicto poenam pecuniariam exigere extra iudicium...

Secundus calus est, quando iudex Ecclesiasticus vult procedere judicialiter...

Primo casu glossa prealleg. in d. c. licet in ver. Penam de penis...

Idemque putat DD. si poena fit determinata a consuetudine...

Verum supradictam glossam distinctionem impugnat Abbas in eodem cap. licet num. 4.

Nec placet distinctio quam faciunt Henric. Boich. & Marian. Socin. locis supracitatis num. 19.

commutare

commutare. Limita tunc supradictam resolutionem secundum Marian. Socin. in d. c. licet num. 21.

Concluditur ergo, cuiusque iudici licere in ipsa sententia prolatione alterare vel commutare poenam a iure statutam.

Secundo casu, id est, post latam sententiam condemnationis, dic breviter, iudicem regulariter non posse poenam irrogatam alterare vel commutare...

Legati

rii, §. de adulterio de iud. quia tunc etiam post sententiam & ex intervallo potest poenam minuere vel commutare...

Item fallit in multis impostis, quae propter impropiam rei potest a quolibet iudice; etiam post sententiam temperari...

Uterius quaero, an Metropolitanus, ad quem causa per appellacionem est devoluta, possit reo gratiam facere, seu poenam pecuniariam vel aliam...

Cum in casibus a iure permittit ad Episcopum ad Metropolitanum appellari in causis criminalibus Metropolitanus vel sententiam confirmat vel infirmat, aut poenam minuit vel auget...

Videretur respondendum non spectare ad Metropolitanum, quia illius partes bism sunt in pronunciando bene vel male appellatum...

Praeterea hic casus facienti gratiam reo non recedente inter eos, in quibus Archiepiscopus habet jurisdictionem in Suffraganeos...

Potest cum in adulterio & minoribus criminibus Episcopus possit dispensare, ut in c. At si Clerici, §. de adult. infra de iud. non videtur ambigendum...

DE OFFICIO ORDINARII.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio Generali.

CAPUT XV.

Inter caetera, quae ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei maximè sibi noscitur esse necessarium...

Fagnan. in l. Lib. Decretalium

T 6

Prosperi Fagnani in primum Librum Decretal.
 534 ipsi cum indigerint, congrue necessaria subministrent: ne pro necessariorum defectu, compellantur desistere ab incepto. Unde præcipimus tam in Cathedralibus, quam in aliis conventualibus Ecclesiis, viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores & cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus & pœnitentiis injungendis, ac cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, districta subiaceat ultioni.

SUMMARIUM.

- 1 Episcopi in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis instituere debent viros idoneos pro prædicationibus, visitationibus & confessionibus audiendis.
- 2 Prædicationis verbi Dei esse pabulum spirituale non minus necessarium animæ, quam sit cibum materialis corpori.
- 3 Anima occiditur per subtractionem panis spiritualis sicut corpus per subtractionem materialis.
- 4 Prædicatores dicuntur spiritualiter mortui suscitare.
- 5 Occupatio, morbus & hostium incursum æquarantur.
- 6 Prædicationis Evangelicæ est præcipuum Episcoporum munus.
- 7 Incumbit tamen omnibus curam animarum habentibus & Pœnitentiam Ecclesiarum rectoribus.
- 8 Prædicandi licentiam generalem concedit solum Episcopus in sua Diocesi.
- 9 Prædicare prohibentur de jure communi tam Clerici seculares quam regulares sine Ordinaris licentia.
- 10 Episcopi, si legitime impediti non fuerint, tenentur prædicare per se ipsos.
- 11 Nec excusantur in vim contrarie consuetudinis vel prætextu quædam consuetudinem non habent ad concionandum.
- 12 Episcopus de jure communi fundat intentionem super deputatorem prædicatorem in tota sua Diocesi & num. 19. & seqq.
- 13 Vessilio sola non suffragatur inferiori contra Episcopum in interdictione, uti possidetis & num. 29.
- 14 Prædicatori ministrari debent expensæ ab Episcopo de jure communi & num. 19.
- 15 Legati Casaris cum mittantur in provinciam, vivere debent expensis Imperatoris vel Regis.
- 16 Legati Papæ recipiunt procuracionem ab eis, ad quos declinant.
- 17 Romanam Ecclesiam excusat necessitas, cum non possit de

Inter cætera. In Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis instituendi sunt viri idonei, quibus cum expedierit, Episcopi committere possint Prædicationes, Visitaciones & Confessiones auditivas. Hoc dicitur: dividitur in tres partes. In prima ponitur exordium. In secunda, Constitutio, ibi, *unde*. In tertia pœna ibi, *si quis autem*.
 Nota primò, Prædicationem verbi Dei esse pabulum spirituale & non minus necessarium animæ, quam sit cibum materialis corpori. Cum enim homo consistat corpore & anima, & in quadam versetur. Nam ad esse hominis infra de celebr. Missarum. Sicut corpus materiali, ita anima cibo spirituali nutritur, ut hic in littera. Non enim in solo pane vivit homo; sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei, Matth. 3. in princ. Luca 4. & Deut. 8. c. 4. Et sermo Domini dicitur Panis celestis, ut in c. Jejunium, et secundo in fine 76. dist. quo subtractio Christiani dicitur pati famem & sitim ut ibi patet ad finem & in c. *audacter* 8. q. 1. ibi: *Sub quo famem, ac sitim populus pastatur, non famem panis, neque sitim aquæ; sed famem audiendi verbum Domini.* Unde quemadmodum per subtractionem panis corporalis occiditur corpus & cap. *Immolans* 14. q. 5. c. *Pasce* 86. dist. leg. *Necaris*, ff. de liber. agnos. ita per subtractionem panis spiritualis occiditur anima, c. *Episcopi* 43. dist. glo. *unica* in d. c. *Pasce*, ubi plura similia cumulat. In eo autem cibum corporalem præcellit cibum spiritualis prædicationis Evangelicæ, quod ille corpus extinctum non vivificat. At Prædicatores dicuntur spiritualiter mortuos suscitare, ut in c. *Olim* quæst. 1.
 Secundo nota ibi, *occupaciones*, Hæc tria æquiparari, scilicet occupationem, morborum & hostium incursum, ut hic per Bald. sub num. 1.
 Tertio nota, secundum Ant. de Butr. nu. 8. in 7. not. & Imol. n. 3. officium prædicandi de jure communi ad Diocesana pertinet & alium ad Diocesano de jure communi non exercere officium prædicandi, nisi ab Episcopo ipsi in Diocesi committatur. Sed hoc ultimum non videtur verum: quia etiam Prædicatio Evangelicæ sit præcipuum Episcoporum munus, cap. *Episcopus* nullam 88. dist. Concilium Carthag. IV. cap. 20. Concilium Tridentinum c. 2. sess. 5. & c. 4. sess. 24. tamen generaliter incumbit omnibus curam animarum habentibus non tantum jure communi Ecclesiastico, ut de Parochiis est expressum in c. *Quod Dei timorem* de statu Monach. & in Cl.

- 18 Prædicatores electio tam in Cathedrali, quam in aliis inferioribus Ecclesiis & onus ei solvendi elemosinam, ad quem spectat & num. seq. usque ad num. 33.
- 19 Prædicatorem eligere Elemosinam eidem solvere in Cathedrali Ecclesia, circumscriptis consuetudine, ad solum Episcopum pertinet.
- 20 Consuetudo eligendi Prædicatorem in Cathedrali, eique præstandi elemosinam & quando sit observanda & n. seq. usque ad num. 25.
- 21 Et quid si sit immemorabilis & num. seqq.
- 22 Episcopus in Cathedrali an & quomodo possit sibi vendicare electionem Prædicatoris populo competente ex immemorabili consuetudine.
- 23 Prædicatores electio & præstatio elemosinæ in inferioribus Ecclesiis cui incumbit & num. seq. usque in finem.
- 24 Consuetudo eligendi Prædicatorem eique expensas ministrandi in Ecclesiis inferioribus an & quando servanda sit & num. seqq.
- 25 Et quid si sit immemorabilis & num. 28.
- 26 Episcopus quando & quomodo possit vendicare sibi electionem alteri ex consuetudine competentem in alia Ecclesia, quam Cathedrali & num. 31.
- 27 Prædicatores electio & præstatio elemosinæ spectat ad Episcopum, donec populus probaverit immemorabilem.
- 28 Quandoque tamen ex causa jubetur servare solitam per modum provisionis.
- 29 Consuetudo, quæ Episcopos Prædicatores deputat in Ecclesiis Regularium, servanda est; sed Prædicatores ejusdem ordinis cæteris paribus sunt præferendi.
- 30 Parochi an teneantur in suis Ecclesiis formaliter prædicare

ad idem, §. *Hujusmodi* de sepult. & in Concilio Tridentino d. c. 2. ver. *Archipræbiteri quoque* & d. cap. 4. v. in aliis autem Ecclesiis & firmat glo. in Clem. 1. in ver. *Officia de regul. Card. in d. Clem. Diodum*, §. *Ab olim* n. 7. in 6. q. Abb. h. n. 1. v. *Dic etiam, quod quilibet* Rector & Fel. in cap. *excommunicamus* in primo, §. *Quia verò* n. 4. infra de heret. Sed etiam præcepto divino, quod mandatum est omnibus curam animarum habentibus oves suas pascere verbi Dei Prædicatione, Jo. 21. Act. 20. c. *Episcopi* 43. dist. & habetur in decreto Concilii Tridentini c. 1. in princ. sess. 23. Salvati tamen potest dictum Antonii de Butr. & Joan. de Imola in tribus capitibus. Primus est in generali licentia prædicandi, cum in sua Diocesi imperitari potest solum Episcopus. Et ita procedit text. hic secundum Card. loco citato v. *Sed generaliter licentiam* & Felin. in d. §. *Quia verò* n. 1. in eod. vers.
 Secundus est respectu Clericorum, quibus cura animarum non incumbit: non enim possunt prædicare sine Ordinaris licentia, sive sint regulares, sive seculares de jure communi, ut est text. in c. *Quam sit de jud. tit. 1. Quicumque Religiosi, seu Clerici idonei ad annunciandum* Genibus Evangelicam veritatem requisita & habita Prælatorum suorum licentia. Ad idem sunt jurati c. cum ex inju. glo. in c. *Sicut* & in d. c. *excommunicamus*, §. *Quia verò* de heret. De quo tamen vide plenius per Card. in præleg. quæst. 6. ubi latissime examinat quibus liceat prædicare. Præter tamen Mendicantes sunt in hoc specialiter privilegiati in d. Cl. *Dudum* in pr. de sep. Sed hodie quoad regulares servari debet dispositio Concilii Tridentini in d. c. 2. sess. 3. & d. c. 4. sess. 24. & Constitutio Gregorii XV. de exempt. privo. ut scripsi plenius in c. cum Capella infra de privo. Tertius est in formalis prædicatione ad quam gravis est difficultas: An Parochi teneantur, an vero sufficit, ut se vertant ad altare & sacram Scripturam, divinamque legem annuntient ad prædicationem Concilii Trid. in d. c. 4. sess. 24. de quo latius infra in 2. q. n. 35.
 Quarto nota ibi, *per se ipsos non sufficientes*; nec non ibi: *cum per se idem nequiverint*. Episcopus juxta impedimento cessante tenetur prædicare per se ipsos. Idem habetur in d. c. 2. sess. 5. ibi: *Omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates & omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum Jesu Christi Evangelium & in d. c. 4. sess. 24. ibi: in Ecclesia sua ipsi per*

De offic. Ordinar. c. Inter Cætera.

se; aut si legitime impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus assignent, &c. Ubi etiam præscribitur quibus diebus id muneris obire teneantur.
 Ratio est, quia officium pascendi, quod est principalis actus Episcopi, personale est, nec potest per substitutum adimpleri, ut post Cajetan. Sor. & alios latissime probavi in cap. ex parte il primo ad n. 38. usque ad n. 54. infra de Cler. non resid. Sed officium pascendi principaliter consistit in prædicatione verbi Dei, ut patet in c. 1. sess. 23. Ergo munus prædicationis per alium impleri non potest. Præterea cum hoc sit præcipuum munus Episcopi, ut prædicemus, censetur electa industria persone; ac prout non admittitur substitutus, cap. *fra* §. *Item de offic. deleg. Archid. in cap. Sacerdotibus* 11. quæst. 1. Abb. in c. *extirpanda*, §. *Quia verò* num. 32. vers. *Quia in commissione cura infra de præd. Dec. in cap. cum omnes in secunda lectura in 1. notab. supra de Constit. Confert optimus textus in leg. inter artifices, ff. de solut. Neque in his Episcopis possunt esse excusati in vim contrarie consuetudinis, quia cum sit contra præceptum divinum, est corruptela, c. *Flagitium* 30. quæst. 7. cap. *Cum venerabilis* & cap. *fin. de consuetudine* & c. *clare* probatur in decreto d. cap. 1. sess. 23. nam in principio dicitur præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, pascere oves suas verbi Dei prædicatione & prope finem derogatur consuetudini etiam immemorabili, quæ potius corumpela censenda est. Rursus quamquam multi Episcoporum nuntiant se eximere à nexu obligationis hujusmodi, eo prætextu quod aptitudinem non habent ad concionandum & majori cum fructu id munus explere valeant per Religiosos idoneos: hanc tamen excusationem uti frivolam refellit, ac funditus everit Pater Hieronymus à Narnio, Apologetica illa verbi Domini tuba.
 Quinto nota ibi, *assumunt*. Episcopum de jure communi fundare intentionem super deputatorem Prædicatorem in tota sua Diocesi. Quo fit, ut ex sola viri assensu deputare possit, etiam si populus vel alius sit in quali possessione deputandi per textum in cap. *Cum persona*, cum materia, de privileg. lib. 6. inferior enim non potest juxta sola possessione, nec obtinere contra Superiorem in interdictione retinenda, ut notat Barr. in leg. 1. §. *Hujus autoritate interdictionis* sub n. 3. v. *Nam interdictum hoc, si uti possidetis*, Verbal. dec. 306. n. 4. part. 1. Sed de hoc latius infra ad n. 20. usque in finem, & præsertim n. 20. 30. & 32. Nec in deputatorem hujusmodi requiritur Capituli consensus, non obstante contra illam consuetudine, etiam immemorabili, ut olim respondit Sacra Congregatio Concilii à Didaco Covarruvias Episcopo Segobien. consultu.
 Ultimo nota ibi, *quibus ipsi cum indigerint congrue necessaria subministrent*. Episcopus ex jure communi dispositione tenetur ministrare expensas Prædicatoribus; sicut hic notant Barr. n. 10. in 9. not. Joan. de Anan. n. 3. Non enim, ut inquit Bald. hic in fine, cogitur qui prædicare expensas suis, *si pro victu, ff. de oper. liber. & consist. text. in cap. Cum ab omni infra de vita & honest. Cleric. & in cap. Statutum, §. in super de reg. lib. 6. Nec est magnum illi ab eo mercedem temporaria, per quem spiritualia leminantur, 1. ad Corinth. 9. cap. si Episcopus de offic. Ordinar. lib. 6. c. *Cum officii infra de præd. dist. secundum Innocent. hic in princ. sess. 23.* Salvati tamen agricolam oportet primum de fructu exponit de Prædicatore, qui scilicet in agro Ecclesie ligone verbi Dei excolit corda auditorum, ut refert S. Thomas in 2. 2. q. 187. art. 4. ad secundam, subdens post glo. ad Rom. 15. posse de Evangelio vivere non tantum Prædicatores, sed etiam eos, qui prædicationibus ministrant. Sed de sumptibus Prædicatorum ministrandi dic plenius, ut infra in 1. q. n. 18.
 In gl. ultima nota differentiam inter legatos Casaris & legatos Papæ: nam legati Casaris cum mittantur in provinciam, expensas Imperat. vel fisci vivere debent, ut in iuribus allegatis in glo. Legati autem & Nuntii Papæ recipere debent procuracionem ad id, ad quos declinant, non obstante contraria consuetudine vel prædicatione, *Cum instantia & c. Prædicatores de censib. & c. Accedentes de præd.* Nec mirum quia ut Holtensis inquit n. 9. Romanam Ecclesiam excusat nec necessitas, cum nec possit de quo omnibus providere, tum privilegium de antiqua consuetudine jam obtentum cuius exemplum ut Host. subiicit, sequuntur Episcopi nullo tempore quantum possunt. Quod esse non debet, *c. de temp. ord. & c. in causis de re jud.* Et idem repetunt Joan. Andr. Bellam. Cardin. & Abb. omnes ad finem. Adhuc Joan. Andr. quid ex pediret statueri pro sustentatione Papæ & Cardinalium & quid ad sui clamorem deliberatum fuerit in Concilio Vienne. Et illius verba ad litteram referunt Bellam. & alii proxime citati.
 Quarto, Ad quem spectat electio Prædicatoris tam in Cathedrali, quam in aliis inferioribus Ecclesiis & cui incumbit onus eidem præstandi Elemosinam. Cum in materia electionis Prædicatores, atque Elemosinæ eidem præstandæ varie exteat S. Congregat. Concilii declarationes: ad contro-**

versas, quæ super hoc crebro oriuntur, facilius diuendandæ, sex casus in Cathedrali, sex idem in aliis Ecclesiis inferioribus sunt distinguendi.
 Primus casus est in Cathedrali, ubi non consistit de consuetudine eligendi concionatorem, aut præstandi eidem elemosinam; neque ex parte Episcopi, neque ex parte Universitatis, vel alterius: & hic casus est extra dubium, quia utrumque onus in sua Ecclesia incumbit Episcopo tam ex dispositione juris communi, ut hic patet & dictum est supra in §. & in ult. notab. quam ex decreta Concilii Tridentini in d. cap. 2. sess. 5. ubi Episcopo impedito jubetur servari decretum Concilii generalis, de quo hic & in cap. 4. sess. 24. Hinc S. Congregatio consulta, an deputatio Prædicatoris in Cathedrali Ecclesia pertineat ad solum Episcopum, ita ut Canonici & Capitulum non possint se in deputatorem intrinittere: respondit pertinere ad solum Episcopum. Item sæpius censuit Episcopum teneri propriis expensis alere Prædicatorem in Cathedrali Ecclesia. Id quod multo magis vendicari sibi locum, si Episcopus sit in possessione eligendi & præstandi elemosinam.
 Secundus casus est, cum Episcopus eligit & populus vel alius ex consuetudine, non tamen immemorabili eidem præstat elemosinam: & tunc hac consuetudine non obstante Episcopus, qui eligit, tenetur illi sic electo elemosinam erogare. Etenim Concilium d. cap. 4. suffulit consuetudinem non immemorabilem, secundum quam præstatio elemosinæ Prædicatori in Cathedrali deputando incumbit alteri quam Episcopo. Et ita fuit sæpius resolutum, ut patet ex his, quæ dicuntur in casu proxime sequenti.
 Tertius est, ubi Episcopus eligit & Universitas vel alius ex immemorabili consuetudine elemosinam præstat. Quo casu cum ab immemorabili tempore communitas Potentis consueverit præstare stipendium Concionatori; & dubitasset Episcopus Potentiam, an posset compellere civitatem ad prædictam consuetudinem observandam: S. Congregatio censuit posse, cum Concilium non fultulerit immemorabilem consuetudinem.
 Quartus casus est, cum Episcopus Eugubinus dubitaret, an posset cogere Regulares ad elemosinam, quam Prædicatori ab immemorabili tempore præstiterunt: relatum fuit ad Gregor. XIII. an vellet observari prædictum Pii V. decretum Gregorius de eo decreto valde dubitavit & interrogavit Cardinalem Aleiatum quid sibi videretur: qui respondit d. ruficalem sibi videri declarationem Pii V. cum decretum Concilii d. cap. 4. non fultulerit immemorabilem, & quando voluit tollere, expressit & in dubio non censetur fultulisse: Sanctitas sua vult esse approbare distinctionem cardinalis Ursini, videlicet si laici soliti contribuere nunc quoque contribuere debeant: secus si regulares, quoniam prædicationes sunt præcipue ad utilitatem laicorum, tamen nihil certi statuit. Sed quia agebatur tunc tantum de Episcopo Eugubino, cui alius scriptus fuerunt litteræ secundum decretum Pii V. idem simpliciter rescribendum, relatis suis litteris in Congregatione & relatione facta Sanctissimo, Sanctitas sua dixit ut observaret id, quod aliis tempore Pii V. scriptum fuerat ad ipsum. Postea vero dubitante Episcopo Reatino, an posset compellere universitatem ad præstandum Concionatori stipendium juxta immemorabilem consuetudinem & facta relatione Sanctissimo die 19. Maii 1575. Sanctitas sua iussit scribi litteras Episcopo, ut cogeret universitatem ad servandam hanc immemorabilem consuetudinem, quam Concilium non fultulit. Et licet Pius V. aliud decreverit; voluit tamen ut litteræ manerent in suo robore quoad eos tantum, ad quos scriptæ fuerint. In reliquis vero capitibus, & locis, super quibus nihil scriptum fuit, ut scriberentur secundum hoc decretum, ut hic consuevit immemorabilis indistincte observari.
 Ideoque Sacra Congregatio ab eo tempore consuevit respondere, posse Episcopum in sua Cathedrali Concionatorem deputare, & populum nihilominus compellere ad præstandam elemosinam à tempore, cuius initii memoria non extat, præstari solitam.
 Et in specie Episcopus Meliten. exposuit Sacre Congregationi observatum fuisse à tempore immemorabili, etiam antequam Insula Melite à Religione Hierosolimitana præstaretur, ut tempore Quadragesimæ elemosina præstaretur Concionatoribus Ecclesie Cathedralis de redditibus cuiusdam gabelle appellatæ *lajesta del vino*, quæ antiquitus ad iura Universitatis pertinebat, & deinde ad Magnos Magistros nectitur quo jure pervenit; qui licet semper dictam elemosinam præstarent ex gabella prædicta, tamen Magnus Magister Petrus de Monte contra institutum suorum antecessorum persolvere recusat, & hujusmodi elemosinam de redditibus Episcopatus sede vacante contra dictam consuetudinem de facto percipi, & subministrari mandavit; cumque super hoc Episcopus declarationem, & remedium postulasset: S. Congregat. censuit servandam esse consuetudinem.
 Quartus casus: raro tamen contingibilis est, ubi Episcopus præstat elemosinam & populus vel alius eligit ex quacunque

consuetudine; & hoc casu possit debet Episcopus pergere in praesentatione elemosinarum, quia hoc est onus ipsius ut supra dictum est in primo casu. Sed potest etiam electionem sibi vendicare, quia Sacra Congregatio sapienter censuit deputatorem Praedicatorum in Cathedrali ad solum Episcopum spectare, exorbitante consuetudine etiam immemorabili. Et in specie eius perisset declarari Episcopus Casar Augustanus ad quem pertinet electio Praedicatorum in Cathedrali Ecclesia & an electio alteri quam Episcopo tribueret: responsum est, electionem & deputatorem Praedicatorum in eorum Ecclesiis Cathedralibus ad solos Episcopos pertinere, nulla habita ratione consuetudinis etiam immemorabilis, quia talis electio vel deputatio Capitulo vel Episcopo una cum Capitulo sive de eius consilio aut cuius alteri competet.

23 Quintus casus est, ubi populus vel alius ex consuetudine non tamen immemorabili, eligit Praedictorem atque illi sic electio praestat elemosinam; & hoc quoque casu potest ad debet Episcopus electionem sibi vendicare, nonobstante consuetudine quam fuisse Concilium dicto cap. 4. ut supra dictum est in secundo casu. Sed non potest compellere populum ad conferendam elemosinam, quia Concilium eodem modo fuisse consuetudinem non immemorabilem, secundum quam praestitio elemosinarum alteri quam Episcopo in sua Cathedrali membris: ut etiam dictum est in secundo casu ex sententia Sacrae Congregationis.

24 Sextus & ultimus casus, cum populus vel alius ex immemorabili consuetudine eligat Praedictorem atque eidem praestet elemosinam: hoc casu quavis immemorabilis consuetudo secundum quam alius quam Episcopus eligit Praedictorem in sua Cathedrali, tabulata fuerit & praeservata quoad elemosinam quam alius praestare consuevit iuxta declarationem Gregorii XIII. superius relata: tamen ubi haec duo simul concurrunt, ut ex immemorabili consuetudine populus; & eligat Praedictorem & salarium praestet: eo casu semper Sacra Congregatio censuit posse quidem Episcopum electionem sibi vendicare; sed non compellere populum ad elemosinam, quam illi ab immemorabili praestare consuevit; esse autem in electione Episcopi, utrum ipse praestet Praedictorem eligere, cum populus vel alius illum ab immemorabili tempore eligere consueverit; vel Praedictorem electionem alteri ex immemorabili competentem relinquere: ita tamen ut si Episcopus huiusmodi electionem sibi assumat, populum vel alium ad solitas impensas Praedicatorum erogandas non compelat. Sin vero populum vel alium praedicta facultate eligendi Praedictorem uti fas est eundem cogere possit ad eas impensas quas in hanc causam praestare solitus est. Atque ita in specie respondit Sacra Congregatio Archiepiscopo Casaraugustano consulto.

25 In Ecclesiis vero inferioribus, primus casus potest consistit ubi Episcopus eligit; & alter solvit elemosinam qui illam tenent vel solvit praestare. Et hic primus casus est factus clarus, quia in aliis Ecclesiis quam Cathedralibus: electio Concionatoris, si Parochi impediri fuerint ipsi per se praedicare: spectat ad Episcopum, impensis eorum qui illas tenent vel solent praestare: ut aperte cavetur Decreto, dicto cap. 4. *versiculo in aliis autem Ecclesiis, sess. 24.*

Hinc cum Episcopus Melitensis providere voluisset de Concionatore in suburbio Victoriatz subditis suis & Officiales ipsius consilio prius Magistro Petro de Monte respondissent electionem dicti Concionatoris non spectare ad Episcopum; sed ad eos qui elemosinam Concionatoribus ex boni Universitatis ministrant: Episcopo super hoc declarationem postulante S. Congr. censuit electionem Concionatoris ad Episcopum pertinere ex Decreto Concilii, cap. 4. *sess. 24.*

Secundus casus est, ubi Episcopus Praedictorem eligit & elemosinam praestat; & tunc similiter manifestum est Episcopum debere utrumque adimplere, quia tam facultas Praedictorem deputandi in tota Diocesi quam onus ministrandi, expensas incumbit Episcopo de iure communi: ut dictum est supra in §. *Ultimus notabilis* & ex Concilio Tridentino in dicto cap. 14. in Ecclesiis inferioribus, eodem modo jus deputandi ad Episcopum pertinet & sumptus ministrari debent ab his qui tenentur vel solent. Episcopus autem, ut supponitur in hoc secundo casu & tenetur & solet.

26 Tertius est, cum populus vel alius eligit Praedictorem in Ecclesiis inferioribus ex consuetudine non immemorabili: non tamen ei praestat elemosinam; & in hoc tertio casu Sacra Congregatio sapienter censuit consuetudinem non immemorabilem quam habet populus vel alius eligendi Praedictorem in supra dictis Ecclesiis esse sublatam a Concilio, dicto cap. 4. ideoque posse Episcopum electionem sibi vendicare.

27 Quartus casus est, cum populus vel alius Praedictorem eligit ab immemorabili tempore: licet ei sumptus non ministrat; & tunc Episcopus non poterit sibi vendicare electionem, quia Concilium in dicto cap. 4. non fuisse immemorabilem, secundum quam facultas nominandi Praedictorem in Ecclesiis non Cathedralibus: alii quam Episcopo competeret, ut sapienter fuit resolutum.

28 Er in specie cum Abbas Sancti Majoris Ecclesiae Collegiatae Neapolitanae esset a tempore immemorabili in quasi possessione deputandi Concionatores in sua Ecclesia; postea vero superveniente Tridentino Concilio, Archiepiscopus Neapolitanus praeferret ex Concilio facultatem deputandi Concionatores in dicta Collegiata, non ad Abbatem; sed ad se tantum pertinere; perindeque dubitatum esset, an cap. 4. *sess. 24.* Tridentini Concilii fuisse sublatam immemorabilem consuetudinem: Sacra Congregatio censuit per dictum caput, immemorabilem consuetudinem non esse sublatam quoad effectum praedictum.

Quintus ubi populus vel alter solet praestare elemosinam & ex immemorabili consuetudine eligit Praedictorem. Et hic quoque casus est clarus, quia Concilium illum non fuisse; & propterea populus vel alius poterit eligere Concionatorem quem ab immemorabili eligere consuevit & debet etiam illi a se electo impensas solitas ministrare iuxta Decretum, *dicta cap.* Quousque tamen Universitas probet immemorabilem per tres conformes: Episcopum debere eligere, censuit Sacra Congregatio. Sufficit enim Episcopo sola iuris communitas assensu, ut dictum est supra, num. 12. in §. *notabilis*. Licet quandoque ex aliqua rationabili causa: puta ad vitanda scandala Sacra Congregatio Episcopum ad Regularium cum imminente jam quadragesima praesens tempore partium examinari non possit: in hoc quinto casu consuevit referre, ut pro ea vice fervetur solum per eum tamen provisionis & absque praedictio Jurium utriusque tam in peiorio quam in possessorio.

Sextus denique casus est ubi populus vel alius ministrat expensas & eligit ex consuetudine, non tamen immemorabili; & tunc quavis consuetudo huiusmodi secundum quam alius quam Episcopus eligit Praedictorem in Ecclesiis inferioribus, sit a Concilio sublata, ut superius reperitur est ex Sacra Congregationis sententia: ubi tamen haec duo concurrunt ut populus praestet elemosinam & eligat ex consuetudine: tunc Sacra Congregatio multoties respondit & praecipit in causa Sancti Marci posse quidem Episcopum electionem sibi vendicare; sed non compellere Universitatem ad eam elemosinam Praedictori praestandam quam a se electo tantum praestare consuevit.

An autem sic servanda consuetudo secundum quam Episcopus in Monasteriis Regularium Praedictores deputat: quia aliquando eorum Ordinibus non sunt Sacra Congregatio censuit consuetudinem esse observandam. Si tamen Praedictores ejusdem Ordinis haberi possint: ceteris paribus esse praefertendos.

Secundo quoad, an Parochi teneantur in suis Ecclesiis formaliter praedicare.

Cum Episcopus Eugubinus vellet compellere Regulares Montis Oliveti ad praedictandum salarium Concionatorum suar Cathedralis; alias autem comminaretur se eos compellendum ad sustentandum proprium Concionatorem in eorum Ecclesiis Curatis; Regulares adierunt S. Congregationem Concilii, dicentes onus esse Episcopi praestare salarium Concionatori Cathedrali. Quoad Ecclesias autem eorum curatas Concilium Tridentinum non jubere, ut in eis praedictorem formaliter, sed sufficere ut Parochus se vegaret ad altare, & declararet Evangelium & sermoceretur. Unde cum sit onus Parochi, compellendus ipse erit ab Episcopo, & non Regularis cogendi ad sustentandum Concionatorem. Sacra Congregatio censuit hos Regulares non teneri contribuere impensas Praedicatorum Cathedralis, ut alias dictum fuit. Quod autem pro minori impensa eorum Episcopus conferret, ut contribuant Cathedrali, & sublevent eos a sustentando proprio Praedictorem in eorum Ecclesiis Curatis, non probavit Sacra Congregatio; quia si vere tenentur sustentare proprium Praedictorem in suis Curatis, male facit Episcopus extimendo eos ab hoc onere pro servitio Cathedralis suae; imo ad sustentationem propriam, cum ipse teneatur de suo alere Praedictorem in sua Cathedrali. Si non tenentur, non debet Episcopus eos aggravare, ut habeant ibi Praedictorem formalem. An autem teneantur, est probabile dubium: nam licet iure veteri qui habet curam animarum videatur teneri ad praedictandum, *et Quod Dei timorem, de statu Monach. vers. ad Parochialium Ecclesiarum regimen in Presbiteris ordinari, ex quo debent praedicationis officium exercere, ubi Abb. num. 2. notat officium Presbiteri Parochialis esse praedicare, Ripa lib. 1. resp. 14. n. 39. et 41. tamen Concilium cap. 4. sess. 24. non videtur adesse Parochos ad praedictandum formaliter; sed tantum ad sacram Scripturam & divinam legem annuntiandam, quod fieri potest lectione Catechismi. Sed quia eorum est verba illa Sacras Scripturas & divinam legem annuntiare, ita referri ad Episcopos in suis Ecclesiis, sicut ad Parochos, quia verba illa superiora, *ipsi per se, et reguntur, ab illis verbis inferioribus, Sacras Scripturas, et sicut illa in aliis autem Ecclesiis per Parochos, et c.* In Episcopis intelligitur de praedicatione formata, ita ut in Parochis per regulam, Determinatio una respiciens plura determinabilia debet illa aequaliter determinari: ideo referendum ad Congregationem Generalem.*

Congregatio Generalis die 9. Februarii 1576. fecit magnam vim quod Concilium *sess. 5. cap. 1.* non adegerit Parochos ad praedictandum; sed ad docendum, prout ibi dicitur. A quo capitulo videtur cap. 4. declarationem accipere. Item in d. c. 4. legitur illa verba, *Apertis acconodando praesentium temporum in se hanc quod si ne revolvit post Concilium, ut Parochi non se dicent formaliter, ut sit in Cathedralibus, & sic usus ita videtur interpretari per Concilium. Nec obstat quod d. cap. 4. sub una structura verborum, eademque determinatione comprehendat & Parochos & Episcopum, ideo aequaliter debeat determinari. Quia respondetur dupliciter. Primum, quando Concilium expressit de Episcopis *ipsi per se, aut per eos, quos ad praed. munus assument.* in persona Episcoporum expressit illam vocem Praedicationis. At quando postea dicitur de Parochis, non repetit eam dictionem; ita ut propterea sit sensus: Assument Episcopi in Cathedralibus per praedictationem; Parochi vero in Parochialibus simpliciter. Secundum illa regula, *Et e. fallit* quando est diversa ratio *inf. in 1. Jam hoc iure de vulgar. et pupill.* Sed minus predicandi formaliter dicitur esse Episcoporum, non Parochorum. Sanctus Thomas in 2. 2. *quest. 184. art. 8.* ubi Cajetan. *Sot. de just. et jur. lib. 10. quest. 9. art. 3.* Item in Cathedralibus conveniunt Auditores intelligentes in Parochialibus ut plurimum ruder. Et magna est diversitas respectu locorum & personarum. Et ad iura vetera, que dicunt Parochos teneri praedicare, responsum, ea forma qua Parochi solent, aliquin si in omnibus Parochialibus praedictur, formaliter, quodammodo plures essent Praedictores quam Auditores. Fuere tamen qui distinguerent, ut Cardin. Aletat. Aut Parochialis numero est populi & pinguis ut Parisiis 60. millia ut in Hispanis 347. millia, & tunc ibi praedictur formaliter; in aliis vero non. Alii dixerunt simpliciter, & generaliter respondentium Parochos non cogendos habere in suis Parochialibus Praedictores formatos, sed satis esse si doceant secundum d. cap. 2. Alii considerant rem hanc esse gravem, & exemplarem; & si ita universaliter emanicaretur, pariturum scandalum, multos Parochos, qui praedictur formaliter, advocaturam ab hoc bono opere. Praeterea non esse tutum sententiam sic generalem enunciare propter Parochiales, & populo, & reditu magnas, que plerumque majores sunt pluribus Cathedralibus. Ideo satis esse ita solum respondere Episcopo Eugubino pro Parochialibus ius civitatis, Diocesis, & praeterea horum regularium Oliveranorum, quas fruent omnes & parvi redditus, & non satis frequentes populo esse. Tandem omnium con-*

sensu decretum fuit, ut aletatis ore tantum, & abique scriptis dicat Episcopo Eugubino, ut nolit cogere illos regulares ad sustentandum Praedictorem formatum in suis Parochialibus. Est alius Episcopus hoc idem quaesivit, aut alia simili quaestio occurrerit, referret Aletatis, & proponeret in sacra Congregatione, nec hinc responsum datam Episcopo Eugubino daret aliq. nisi facto verbo in Congregatione. Dictum est etiam, dum S. Thomas, Cajetan. & Sot. dicunt officium esse Episcopi praecipue praedicare, verum id esse. Sed cum subjungunt; Parochum autem solum docere debere Orationem Dominicam, & Symbolum, non alia fidei misteria; non esse secundum e. *quod Dei timorem*, quod dicit eos debere praedicare. Et dum Sotus dicit in Concilio Tridentino superfluum fuisse a danda Parochis facultate praedictandi, verum esse sub Paulo III. secundum d. cap. 2. cui Sotus interfuit. Secus autem esse quoad Concilium Tridentinum sub Pio IV. cui Sotus non interfuit. Supra scriptis addit Concilium Arelatense IV. celebratum sub Leone III. & Carolo Magno Imperatore anno salutaris 813. cap. 10. de praedicatione *tom. 3. Concil. part. 1. sess. 2. pag. 188.* ubi sic legitur: *Provisimus enim in aedificatione omnium Ecclesiarum, & pro utilitate totius populi ut non solum in civitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis, ut Presbiteri ad populum verbum faciant, et ut bene erodeant, et populo sibi commissis praedicare non negligant. Hec ibi. De praedicatione etiam loquitur Concilium Viennense in Clem. Dudam, §. hujusmodi de separat. ibi, Parochiales Ecclesia, et ipsorum Curati, sive rethores, qui ministrare habent Ecclesiastico Sacramento, quibus videtur de iure competere praedicare, seu proponere verbum Dei, et c.* Et Concilium Tridentinum in cap. 1. in princ. *sess. 23.* ubi est expressum curatos omnes teneri praepropto divino oves sibi commissas pascere verbo Dei praedicatione. Et de officio praedictandi similiter loquuntur DD. quot citavi supra n. 7.

Praeterea certa dubitatione, an in Parochialibus Ecclesia unita Regularium Monasterio, in qua per Regularem curam animarum exercetur, possit Episcopus compellere Regulares ut aliquem ejusdem ordinis ad praedictandum in eadem Ecclesia deputent, qui de licentia Episcopi hoc munus expleat, nonobstante quod in Ecclesia Monasterii per eisdem Regularis concio habeatur: Sac. Congregatio censuit posse compellere, sed non posse alium, praeterquam ejusdem ordinis invitatis Fratribus ad praedictandum in dicta Ecclesia deputare.

DE OFFICIO ORDINARI.

Honorius III. Episcopo Assignati.

CAPUT XVI.

Conquerente aconomo Monasterii S. Benedicti montis Subassii nobis innotuit, quod tu iuribus Episcopalis non contentus, quae in Ecclesiis, seu Capellis ejusdem Monasterii debes habere, a quibusdam earum procuratorem exigis: quas ad dandum procuratorem minimè sufficere proponebat: petens ut specificares quae tibi ratione iuris Episcopalis competere in eisdem: quorum quibusdam specificatis, his fuit legitime contestata. Nos autem inspectis probationibus, & quae ab utraque parte fuere proposita intellectis; Decrevimus, ut in Ecclesiis seu Capellis tuae Diocesis ad Monasterium ipsum spectantibus, habeas Canonicam obedientiam, subjectionem & reverentiam, institutionem & destitutionem, correctionem & reformationem, ac censuram Ecclesiasticam, jurisdictionem quoque causarum omnium, quae ab Episcopo sunt recipienda, collationem synodum & synodatici seu Cathedralis nomine duos solidos, quartam decimationem & mortuorum, visitationem quoque annuam: ita quod cum ad eas visitandas accesseris, non amplius procuratorem nomine requiras ab eis, nisi quantum (pensatis facultatibus earumdem) moderatè poterunt exhibere, ne plus ceteris Capellis, ejusdem Diocesis in procuratibus onerentur: & infra. Tu autem his iuribus in praefatis Ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas, praeter moderatum auxilium, quod juxta for-

SUMMARIUM.

- 1 Episcopus in Ecclesiis Diocesis sue debet esse contentus iuris Episcopalis.
- 2 Oeconomus agit nomine Monasterii, & stat in iudicio pro causis ad Monasterium spectantibus.
- 3 Oeconomus appellacione qui venit.
- 4 Abbas agere potest pro Ecclesia, seu Capellis, suo Monasterio subiectis, ne indebitis graventur oneribus.
- 5 Sed si illarum Ecclesiarum agere voluerit, erant proponendi.
- 6 Actor an, & quando cogi possit suam petitionem specificare, & n. 40. & seq.
- 7 Episcopus ab Ecclesiis sibi subiectis non potest petere nisi iura Episcopalia in iure expressa.
- 8 Clerici non possunt cogi ab Episcopo ad praestandum aliquod servitium non expressum in iure.
- 9 Collecta aliqua ab Episcopo imponi non potest Ecclesiis sibi subiectis praeter charitativum subsidium, & num. 38.
- 10 Capelle Monasterio subiecta an, & quando teneantur Episcopo ad iura Episcopalia.
- 11 Episcopalia iura, quae competunt Episcopo in Ecclesiis sua Diocesis, etiam inferiori Praelato subiectis, sunt decem & octo hic per ordinem enumerata, usque ad num. 40.
- 12 Clerici, & laici quantumcumque potentis tenentur Episcopo ad Canonicam obedientiam.
- 13 Imperator, & omnes principes Episcopis suis in spiritualibus sunt subiecti.
- 14 Reverentia in quibus consistat.
- 15 Debetur Episcopo suo etiam ab exemptis. Item a Regibus, & Principibus saecularibus, n. 17.
- 16 Exemptus a jurisdictione Episcopi non censetur exemptus a iure reverentiae.
- 18 Institoris cui de iure communi competat, eidem & deservit.
- 19 Secus si de iure speciali.
- 20 Episcopus fundat intentionem super iure instituendi, & deservendi in Ecclesiis omnibus sua Diocesis.
- 21 Praescripta institutio non censetur praescripta deservit.
- 22 Deservit qui potest, multo magis potest corrigere, sed non e converso.
- 23 Correctio & reformatio, an, & in quo differant, remiss.
- 24 Episcopus de iure communi procedere potest contra omnes Clericos sua Diocesis, licet subint inferiori Praelato. Declaratur.
- 25 Penitentiam publicam solum Episcopus potest injungere, pro enormibus tamen criminibus, & scandalosis.
- 26 Et potest eam in alium servitium commutare.
- 27 Parochus cui debeat competere.
- 28 Super quarta decimationum Episcopus fundat intentionem de iure communi contra Parochos, non contra Parochianos.
- 29 Quarta mortuorum qua dicitur.
- 30 Debetur Episcopo non iure consuetudinario, sed iure communi.
- 31 Item debetur etiam cum Ecclesia haeres in esse instituta est.

Conquerente. Episcopus in Ecclesiis Diocesis suae debet esse contentus iuris Episcopalis: & quae sunt iura Episcopalia. Hoc dicit secundum omnes; & sunt duae sententiae. In prima ponitur petitio, & contestatio. In secunda penitentia, ibi, non autem.
Nota primo ex principio textus oeconomus agere nomine Monasterii, & stare in iudicio pro causis ad Monasterium spectantibus, ut hic, & in cap. Imperatorum infra de iuram. calum. & notant hic Butr. Card. Anchar. & Imol. omnes in 1. notab. Quis autem veniat appellacione oeconomus notatur in cap. impetrandis eod. tit. non tamen distinguit Canon an nominetur Oeconomus, Syndicus, Actor, vel Procurator; quia licet nomina sint diversa, officium tamen est idem, cap. petitio, & ibi gloss. in ver. Actores infra de procur. gloss. penult. in cap. 1. de iuram. calum.
Secundo nota Abbatem agere posse pro Ecclesiis, seu Capellis suo Monasterio subiectis, ne indebitis graventur oneribus: ad idem cap. 1. & ultim. supra de offic. Archid. cap. auditus, & cap. Ex transmissa infra de praescript. Clem. 1. de rescript. Innocent. hic in princ. Hostien. & Bellam. uterque num. 1. Joan. Andr. num. 3. & Abb. in 1. notab.

- 32 Super quota standum est consuetudini.
- 33 Et potest Episcopus iuxta consuetudinem exigere trigessimam ratione visitationis testamentorum.
- 34 Visitare potest Episcopus Ecclesias sua Diocesis semel tantum in anno. Nisi necessitas aliter postulerit.
- 35 Ad visitationem Diocesis adhibendum Concilium Tridentinum nullum tempus praescribit, sed relinquit arbitrio Episcopi.
- 36 Debet tamen eam continenter proseguere, nec ad extraneas causas divertere.
- 37 Visitator non potest recusari, nisi judicialiter procedat, vel modum excedat in corrigendo.
- 38 Charitativum subsidium quod ab Episcopo postulandum, & an sit liberalitas.
- 39 Et quae verborum formula sit petendum, & an reges possint illud imponere.
- 40 Petitio Actoris alia universalis, alia generalis, alia singularis.
- 41 In Libello non tenetur Episcopus exprimere Episcopalia iura, quae sunt in iure expressa.
- 42 Secus si petat iura sibi commotis ex consuetudine.
- 43 Ad Cathedralicum Monasterium non tenentur, ut potest exempta a lege Diocesana; sed eorum Capella solvant hoc nomine duos solidos.
- 44 Cathedralicum, seu Synodaticum cur ita appellatum, & num. 53.
- 45 Denominatio sumitur quandoque a causa, quandoque a loco.
- 46 Pro Cathedralico ad cuius montem aedificationem duo solidi sint solvendi, & n. seq.
- 47 Solidi appellatione intelligitur aureus, & quot solidi consistant ibidem.
- 48 Cathedralicum an sit sublatum a Concilio Tridentino, & n. seq. usque in fin.
- 49 Est de juribus Episcopalibus, & adeo privilegium ut in totum praescribi non possit.
- 50 Non comprehenditur in generali dispositione, nisi de eo fiat mentio specialis.
- 51 Fuit introductum ex Concilio Bracharensi secundo.
- 52 Cathedralicum est census duorum solidorum, qui solvantur Ecclesiae Cathedrali in signum subiectionis, & honorem Cathedralis.
- 53 Non existitur in visitatione, sed in Synodo.
- 54 Est de lege Diocesana; Visitatio de lege jurisdictionis.
- 55 Concilium Tridentinum decretum cap. 3. sess. 24. exprimitur, & n. seq. usque in fin.
- 56 Relatio non est facienda ad praecedentia quando inducitur correctio iuris communitatis.
- 57 Quarta canonica, & alia iura Episcopalia praeservata sunt a Concilio Tridentino.
- 58 Dicitio, alius est repetitio similium etiam si ad iuncta sit dicitio universalis.
- 59 Argumentum de pacto ad legem validum est.
- 60 Exceptio facta per dictionem taxativam non excludit alias similes exceptiones.
- 61 Visitacionis Ecclesiae titulus & compendiosa descriptio.

nam si potest agere oconomus, multo fortius Abbas, secundum Imol. in 1. notab. Si tamen Rectores ipsarum Capellarum voluerint agere, erant proponendi, arg. cap. penult. infra de re iudic. & notat Innoc. in cap. Edocti supra de rescript. Quod latius prosecutur idem Innoc. hic. & post eum Hostien. & Joan. Andr. omnes in princ.
Tertio nota ibi, potest ut praescribas: reum petere polleat ut generalis petitio actoris declaratur, & specialiter ad hoc ut scire possit an sibi expediat cedere, vel contendere, cap. penult. & ult. infra de libell. ubi. Sed quomodo hoc intelligatur, plenius examinabitur infra in glossa prima.
Quarto nota ibi, his iuribus in praesertim Ecclesiis contentis, Episcopum ultra iura Episcopalia in iure expressa non posse aliud petere ab Ecclesiis sibi subiectis. Ex quo inferat Abbas hic num. 1. ut Episcopus petere non possit a Clericis suae Diocesis aliqua servitia, quae in iure non sunt expressa, cap. quia cognovimus 10. quasi. 3. Et per hoc alias respondit Episcopum Burgi Dominum potuisse quendam invitare, sed non compellere Clericos sine civitate, ut intererent Litanis Beatissime Virginis, quas in Sabbato decantari iusserat in sua Cathedrali Ecclesia. Et alias respondit Episcopum non habentes officium, vel beneficium Ecclesiasticum

quam cogi non posse ab Episcopo ad publicas processiones accedere. Nec etiam secundum Abbatem potest Episcopus Ecclesiis imponere aliquam collectionem, praeter charitativum subsidium, manifesta, & rationabilis causa imminente, ut in fine textus, & dicitur infra num. 38.
Quinto nota ibi, ad Monasterium spectantibus, Capellas monasterio subiectas tenent Episcopo ad iura Episcopalia, ut hic est casus secundum Joan. Andr. & omnes, licet Monasterium ipsum non tenentur ad ea, quae sunt de lege Diocesana, ut ad Synodaticum, & ad alia, quae notantur in cap. dilectus infra eod. Hoc tamen intelligit Abbas hic num. 1. vers. sed nota, dummodo Capella, & Ecclesia sint facultaverit, sed nota, dummodo Capella, & Ecclesia sint facultaverit, & subiecta Monasterio de iure specialiter: sicut si sint regulares, ibique inhabitant Monachi; quia tunc gaudent privilegio Monasterii, cum Monasteria dici possint, allegat Archid. & Joan. Andr. in cap. 1. de prob. lib. 6. & Joan. de Lignan. in Clem. 1. de excess. Praelat. & notat per Innocent. in cap. 1. de statu Monach. Tu vero dicat hoc penitere ex forma privilegii, cap. Porro de prohil. cap. Si Papa, & cap. Per exemptionem eodem tit. lib. 6. Multae enim sunt Ecclesiae saeculares subiectae Monasterio exemptae vel nullius Diocesis: quae non tenentur Episcopo, de iuribus Episcopalibus respondere ut scripsi latissime in cap. Grave infra eodem.

Sexto nota ex latere contextu iura Episcopalia hic per ordinem enumerata, quae competunt Episcopo de iure communi in Ecclesiis, seu Capellis Diocesis suae etiam subiectis inferiori Praelato, sive saeculari sive regulari, ut hic per Butrium, num. 9.
Primum ius Episcopale est Canonica obedientia quae consistit in observando Episcopi monita & Mandata, ut capite dilecto infra de maiestate & obedientia; & ad hanc tenentur tam Clerici quam laici quantumcumque potentis, cap. Omnes Principes & ibi glossa unica & Doctores eodem titulo. Abbas hic, num. 2.

Secundum ius Episcopale est subiectio, scilicet in spiritualibus, cap. 2. 16. quasi. 1. secundum Innocentium hic, num. 3. in verbo subiectionem. Ad quam similiter tenentur in distincte omnes; nam in spiritualibus Imperator & omnes Principes sunt subiecti Episcopo suis, cap. Duo sunt 96. dist. in glossa in dicto cap. Omnes Principes. Petrus de Anchar. in repet. cap. Canonum Statutum, num. 5. versiculo Similiter ratione spiritualium de Constitutionibus. Si quis verbis non exemptus hanc subiectionem Episcopo negaverit: tolerandus non est; sed abiciendus ab Ecclesia & tanquam acephalus iudicandus; nec sunt ei aliqua Episcopalia a laicis gignenda, cap. Nulla ratione 93. dist. & cap. Abbatibus 18. quasi. 2. Hostienus hic, num. 8. in verbo subiectionem & Joannes Andreas, num. 17.

Tertium ius Episcopale est reverentia quae consistit in honore qui exhibitur in allargendo, caput inclinando, genuflexione & his similibus: licet in aliorum reverentia & obedientia accipiatur ut in summa, ut dicit in cap. Hic que in 2. notab. post Cardin. ibi in 3. quasi. 6. Abbas, num. 1. in autent. notab. de maiestate & obedientia. Ad hanc autem reverentiam Episcopo exhibendam, tenentur etiam exempti: ut post Ottav. notat Baldus in lege finis, num. 3. versiculo ut per hunc textum, eod. de bona libertate ubi ait exemptum a jurisdictione Episcopi non censeri exemptum a iure reverentiae; & sequitur hic Felin. in principio; & ad hanc limitationem tenentur etiam Principes supremi, ut est textus in cap. Schola ibi, cum alii Reges & Principes Archiepiscopis suis, sicut debent reverenter allargant, de maiestate & obedientia.
Quartum sequitur Episcopale ius, est institutio, delictum scilicet autoritabilis, secundum Hostienem hic num. 8. in verbo Institutorum & Joannes Andreas, num. 18. qui tenentur ad caput cum iuris supra de Officio Archiepiscopali & ita cum competat de iure communi ius instituendi: competet & de iure delictu. Unde super utroque Episcopus fundat intentionem in Ecclesiis omnibus suae Diocesis, ut hic & in cap. Omnes basilicae & in cap. Si quis deinceps 16. quasi. 2. & in cap. cum ex iuncto in fine infra de haereticis. Abbas hic, num. 2. Secus si institutio competet alicui de iure speciali: puta scriptura delictu, ut tenet Hostienus & omnes dicto cap. cum ex iuncto, tunc Felino hic num. 1. Praescripta institutione; & plenius in cap. Auditus, infra de praescriptione. An autem praescriptio iuris instituendi censetur cumulativa cum Episcopali; an privata: latissime examinavi in praedicta Decretali Auditus.

Sextum & septimum ius Episcopale est correctio & reformatio; & ita hic duo non comprehenduntur in inliteratione, cum hic ponantur tanquam diversa secundum Antonium de Butrio, num. 1. Quod non placet, quia potest deponere seu delictu: quod plus est, utique multo magis potest corrigere & emendare: quod minus est, cap. Ex parte, ille tertio de decimis de cap. Cui licet de regalis iuris, lib. 6. ad 2 hoc caput Ad petitionem infra de acceptis. Hic vero ponuntur

tanquam diversi, quis in correctioe non cominetur delictu; sed non e converso. An autem & in quo differant correctio & reformatio: vide Abbatem hic num. 2. verbo Quis & in cap. Ierusalimis in 1. notab. supra eodem.

Octavum ius Episcopale est censura Ecclesiastica, scilicet excommunicatio, suspensio & interdictum, ut cap. Quarenti de verborum significatione, glossa in cap. 1. in verbo Interdicti de his que vident. cap. 1.
Nonum ius Episcopale est iurisdictio in causis omnibus ad forum Ecclesiasticum spectantibus, de quibus vide Concilium Tridentinum cap. 10. sess. 24. & ex hoc inferat Abb. hic num. 2. vers. Septimo, ut Episcopus de iure communi procedere possit contra omnes Clericos suae Diocesis, licet subint inferiori Praelato. Adde tu etiam Praelatus sit regularis, ut dixi supra in 5. notab. Hoc tamen, ut ibi retigi pender ab inspectioe, an iurisdictio competens inferiori Praelato de iure specialiter sit cumulativa, vel privata ad Episcopum. De quo dicit ut plenius scripsi in dict. cap. Auditus infra de praescript. & in cap. Grave infra eodem.

Decimum ius Episcopale est penitentia, scilicet publicae secundum gloss. hic in ver. Penitentia: nam soli Episcopo ius competit huiusmodi penitentiam injungendi, e. in cap. 50. dist. c. Accedentibus, & ibi gloss. pen. de excess. Praelat. Nec tamen pro omnibus criminibus, sed tantum pro enormibus, & scandalosis, cap. fin. 26. quasi. 6. Abb. hic num. 4. vers. Et in eo quod glossa dicit. Quando enim ab aliquo publice & in multorum conspectu crimen committitur fuerit, unde alios scandalo offensos commotisque fuisse non sit dubitandum; hinc condignam pro modo culpe penitentiam publice injungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocaverit, hinc emendationis testimonio ad rectam revocet vitam, Concilium Tridentinum cap. 8. sess. 24. Episcopus tamen, ut ibi dicitur, publice hoc penitentiae genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. Alii vero intelligunt hunc textum de penitentia etiam privati, quae scilicet pro majoribus criminibus imponitur in calibus Episcopo reservatis a iure communi, de quibus vide gloss. in c. 1. in ver. Reservatum, de penit. & remiss. lib. 6. vel in aliis, quos sibi Episcopus duxerit specialiter reservandos ad praescriptum Concilii Tridentini sess. 14. de Sacram. Penitent. cap. 7. de cas. reserv. & decretis Clementis VIII. impressi apud Steph. Quarant. in ver. Causa reservati fol. 163. Sed Abbas hic num. 4. col. 4. in princ. intelligit hunc textum proprie pro ut loquitur, ut scilicet Praebiteri Parochiales teneantur pro omnibus penitentia recurrere ad Episcopum: nam cum ei subint immedie, non possunt ab alio, quam ab ipso absolvi, vel ab Archiepiscopo Ecclesiae Cathedralis, qui in hoc est Vicarius Episcopi, ut est textus in c. Officium supra de offic. Archiepiscopali. de quo plenius per Hostien. in Summa de Penit. & remiss. §. Cui consistendum, vers. Cui Praebiter Parochialis. Qui tamen hoc limitat, nisi Parochus sit alteri subiectus in spiritualibus & sequitur Felin. hic num. 2. vide Concilium Tridentinum cap. 15. sess. 23. Extravag. Vas electionis de haeret. & quod scripsi in cap. Omnis infra de penit. & remiss.

Undecimum ius Episcopale est collatio omnium sacrorum id est, christiano & ordinis, cap. Quarta supra de consue. cap. unio. §. Per frontis de sacra. Unct. Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. §. Secundum Sacramentum, & §. Sextum. Item consecratio Ecclesiarum, Altarium, virginum & consimilium, de quibus in cap. Quomodo Chorepiscopi 58. dist.

Duodecimum ius Episcopale est Sinodus, ad quam tenentur accedere exempti omnes, qui alias cessante exemptione interesse debent. Concilium Tridentinum in cap. 2. sess. 24. Dixi in c. Quod supra hic n. 5. infra de major. & obed. Decimum tertium Episcopale ius est Synodaticum, seu Cathedralicum, de quo infra in gloss. Duos solidos.

Decimum quartum est quarta decimationis & hic Episcopus de iure communi fundatam habet intentionem super iure exigendi quartam decimarum totius Episcopatus, ut hic & in c. Quoniam infra de decim. & est communis opinio omnium fere Doctorum, ut deducunt Domini de Rota de 31. num. 5. par. 2. diversor. Dixi in cap. Cum contingat num. 23. de decim. non tamen fundat intentionem contra Parochianos, sed contra Parochos, ut scripsi plenius in dict. cap. Quoniam num. 23.
Decimum quintum ius Episcopale est quarta mortuorum, quae scilicet debetur Episcopo ex legatis piis, & appellatur mortuorum, quia in morte relinquuntur, secundum gloss. hic in ver. Mortuorum, & Butr. num. 46. & alias appellatur quarta seu portio canonica, de qua in cap. Offici. & cap. Requisitioni infra de testam. & haec debetur Episcopo non iure consuetudinario, ut hic putavit Innoc. num. 4. sed iure communi, cum inter iura Episcopalia hic commemoratur, secundum gloss. proximam citam, Butr. num. 47. & communiter Doctores. Quorum sententiam non obsecro pro-

de quibus omnibus notatur in lege 1. ff. de edictis & in c. 2. infra de lib. oblat. In petitione istarum universali vel generali, non est opus ut singularia Capita specificentur; sed sicut est causam exprimeret. Unde sine petitorio juris Episcopalis sit universalis, ut tenent glossa nostra & Baldus num. 7. five sit generalis, ed quod non complectatur universum jus Ecclesie; sed tantum jura Episcopalia hic enumerata, ut tenet Innocentius; tamen indistincte procedit libellus in quo Episcopus petit sibi adjudicari totum jus Episcopale, secundum Innocentium cum quo Hostiensis, Joannes Andreas, Buttrius, Anchar. Abbas & alii transeunt; & quamvis Buttrius dicat ad hoc teneri singula hac jura, i. ecclesie, si res hoc possit averi per illum textum. Hoc tamen verum non est secundum Abbatem num. 4. quia cum jura Episcopalia sint in jure expressa: sunt certa & clara; nec tenetur quis exprimere quia a Jure specificantur. Nec obstat textus hic, quoniam ille Episcopus quodlibet has 42 Capellas venerat; nec erat contentus jurebus Episcopibus; ut dicitur in littera: merito Abbas petit ut jura Episcopalia exprimeret, quia multa poterant illi competere ex consuetudine, quo casu necessaria est actio specificatio & probatio secundum Innocentium & omnes. In petitione autem rerum singularium quae debent specificari: dicitur plene notatur in dicto cap. 2. infra de libelli oblatione.

In glossa duos solidos. Nota primo differentiam inter Monasteria & eorum Capellas; nam Monasteria ad Cathedralium non tenentur; Capellae vero hoc nomine tenentur solvere duos solidos, ut hic & in cap. Inter cetera 10. quae 3. Ratio differentiae est, quia Monasteria exempta sunt a lege Diocesana ut ibi & in cap. Pro utilitate 16. quae 1. & cap. Quam sit 18. quae 2. sed eorum Capellae sicut in capite ultimo de cap. penultimo, infra de Capellis Monachorum & cap. de Monachis, de prebendis; & notat glossa in dicto cap. Inter cetera in verbo Soluciones; & Hostiensis hic num. 12. Secundo nota hoc jus Episcopale quandoque appellari Cathedralium, quia solvitur pro honore Cathedralis cui praesertim Episcopus, cap. Praesertim 10. quae 3. quandoque Synodaticum, quia solvitur in Synodo, cap. Olim infra de censibus. Innoc. num. 3. in verbo Synodatici. Abbas conf. 7. Tria circa primum num. 4. versiculo sed quamquam, libro 2. Dixi in cap. Venerabilis, num. 16. eodem titulo; & hinc collige denominationem sumi quandoque a causa, quandoque a loco: ut hic per Buttrium, num. 42. concordat textus in lege Jus plarium in fine, ff. de Justitia & Jure. Tertio nota duos solidos pro Cathedralico solvendo esse juxta estimationem illius monete, quae antiquitus & ab imo solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris vel majoris monete quae modo est in usu sit prescriptum, ut in dicto Olim de censibus; & cum glossa transeunt hic Hostiensis num. 12. in fine. Joannes Andreas, num. 39. Buttrius num. 43. & Abbas, num. 6. Nomine autem solidi intelligitur aureus, ut notat glossa 1. in cap. 1. 10. quae 3. nam & Lex Civilis pro solido aureo intelligit & antiquitus se tuaginta duo solidi unum libram auri constituebant, ut lege Quatuordecimque 3. & ibi glossa ultima & Bartolus cod. de success. & Anchar. lib. 10. Unde ad illam estimationem solvendi essent, nisi obstatet consuetudo. Hodie vero nonaginta sex auri constitunt unam libram, ut per Abb. dicto num. 6. quod latius prosequitur hic Felin. multos cumulans num. 2. verbo Dum Abbas tantum; & de variis solidorum & aureorum estimatione: vide Covarr. variarum resolutio num. cap. 10. num. 3.

Quaero, an Concilium Tridentinum, sessione 24. cap. 3. prohibens quidquam exigi ex causis procuratorum pro visitatione etiam testamentorum ad pios usus: praeter id quod ex relictis piis jure debetur & alio quovis nomine, exceptis victualibus censeatur sustulisse Cathedralium.

Videtur negativum respondendum.

Primo, quia cum de jure communi Episcopus Cathedralium debeatur & inter Episcopalia jura committeretur, ut hic patet, & sit adeo privilegiatum, ut in totum prescribi non valeat secundum Archidiaconum & Joannem Andream in cap. 1. de prebendis, lib. 6. Abb. in cap. Cum venerabilis 2. num. 3. de censibus & conf. 99. Videtur primo in fine, lib. 12. & dicto conf. 7. num. 4. versiculo Sed quamquam, lib. 4. ubi relatur hanc esse communem opinionem; & in eo frequenter parat non modica reddituum Episcopalis mensae dicatur consistere; non est venisimile sublatum fuisse jus tam insignis, sine nota & mentione speciali; & ad legem Item apud Laborem, §. Hoc edictum, ff. de injuriis, de quo est textus expressus in cap. Pastoralis de donationibus, ubi dicitur Cathedralium non comprehendi in dispositione generalium: nisi de eo fiat expressa mentio; & ibi hoc, notat glossa in verbo Cathedralium. Joannes Andreas & ceteri. Hostiensis in Summa in titulo de Officio Ordinis, §. Quid pertinet, versiculo Et nota. Henricus Botr. de Synodi Episcoporum, parte 3. num. 83. Cardin. in cap. Cum venerabilis in 3. quae 3. ubi etiam Abbas, num. 3. de censibus. Et confirmatur, quia Cathedralium indudum fuit ex Concilio Bracharensi II. cap. 2. ut refertur in cap. Praesertim 10. quae 3. Unde multo minus censeri debet illi derogatum fuisse abique speciali mentione, cap. Ex parte de Capellanis

que sit ex legatis piis; & sic in ceteris casibus non exceptis regula firma maneat, ad legem Nam quid liquidi, §. finali, ff. de panis Legum. Nam responderi exceptionem factam per dictionem taxativam praeter, non excludere alias similes exceptiones, lege Ob as, codicis de praediis minoribus cum similibus; & in hanc sententiam Sacra Congregatio respondit ut dixi in cap. Venerabilis, num. 16. infra de censibus.

TIPUS SEU COMPENDIOSA DESCRIPTIO Visitationis Ecclesiasticae.

CAPITA VISITATIONIS.

Loca. Res. Munera. Personae.

Loca sunt.

Clesia Cathedralis. Ecclesiae Collegiate. Ecclesiae Parochiales vel Caratae. Ecclesiae simplices. Oratoria. Altaria. Sacraria. Chori. Cometeria. Monasteria. Hospitalia. Mons Pietatis. Confraternitates. Loca pia omnia.

Res sunt.

Sacrosanctae Eucharistiae Sacramentum. Fons Baptismalis. Fons Aquae benedictae. Cruces. Calices. Patene. Vasa Sacra. Corporalia. Purificatoria. Mappa. Sacerdotalia vestimenta. Thuribula. Lampades. Candelabra. Nabra vel Organa. Laquearia. Nole. Fores. Claves. Missalia. Gradualia. Antiphonaria. Breviaria & Reliqui Libri Rituales. Scripturae ad Ecclesias spectantes. Privilegia. Jura. Regulae. Constitutiones. Statuta. Tituli. Provisiones. Redditi Ecclesiarum. Proventus Beneficiorum. Elemosinae. Expensae. Beneficia de Jure Patronatus. Dotationes. Fundationes. Fabricae. Obligationes. Servitia.

Munera sunt.

Celebrandi Missam. Praedicandi verbum Dei. Audiendi Confessiones Poenitentium. Publicandi excommunicationes. Theologi. Poenitentiarum. Magistri Chori. Magistri Cereimoniarum. Punctatori. Sacristae. Theaurarii.

Quaeritur, quia Concilium prohibet exactiones causa procuratorum pro visitatione: ergo non censetur prohibere Cathedralium, quod neque exigitur causa procuratorum neque pro visitatione. Tum quia titulo valido & a procuratore diverso exigitur, ut constat ex hoc capite. Est enim census duorum solidorum, qui solvitur Ecclesiae Cathedrali in signum subjectionis & honorem Cathedralis, dicto cap. Praesertim, cap. Illud te & cap. finali 10. quae 3. Abbas in cap. Pastoralis, num. 7. in glossa in verbo Praeter Cathedralium de donationibus. Tum quia non exigitur in visitatione; sed in Synodo, cap. Olim infra de censibus & ex sententia Sacrae Congregationis Concilii dixi in cap. Venerabilis, num. 16. eodem titulo; propterea enim appellatur etiam Synodaticum, ut hic patet; & tenet supra, num. 44. vel quia datur pro Synodo quam Episcopus celebrare debet singulis annis secundum Genin. conf. 85. Super primo dabo num. 6. versiculo Sed Cathedralium a visitatione, quia visitatio est de lege jurisdictionis; Cathedralium vero de lege Diocesana, glossa in cap. Dilectus in verbo de lege jurisdictionis; & ibi Hostiensis num. 6. Abbas num. 4. & communiter Doctores infra eodem. Unde ex prohibitione unius tanquam ex diversis, non potest inferri ad probationem alterius, ad legem Papinianus exultis, ff. de minoribus cum vulgo & cum differenter, diversis locis & temporibus exigitur: non potest applicari ad causam visitationis quae habet tempus & loca particularia & praeserta; effectus enim non debet tribui non proportionata causa: quae limitata, limitatum producit effectum, lege In agris, ff. de acquir. rer. domin. lege Quod dictum, ubi Angel. ff. de pactis.

Tertio, quia illa verba Concilii Tridentini vel alio quovis nomine: videtur referri potius ad exceptionem quam ad regulam negativam in dicto cap. Positam; ut sit sensus: Episcopus nihil exigit pro visitatione etiam testamentorum, praeter id quod debetur ex relictis piis vel alio quovis nomine; & ita Cathedralium expressit sub illis verbis praeservaretur: quae interpretatio rationalis videtur, cum non sit facienda relatio ad praesentia, quando induceretur correctio juris communis sicut in hoc casu, ut per Alex. conf. 88. Quod concurrere, num. 6. vol. 1. & quia cum prohibuisset Concilium quidquam exigi pro visitatione etiam testamentorum ad pias causas quae cadunt sub visitatione; ut videat Episcopus an executioni mandentur juxta testatorum voluntatem, Bald. in lege Si quis ad declinandam, §. In omnibus num. 19. cod. de Episcop. & Cleric. & postea dubitari, quia sub hac generalitate verborum sublata esset quarta Canonica Episcopo debita, juxta textum hic & cap. Officii infra de testamentis. Idcirco eam excepit sub illis verbis: praeter id quod ex relictis piis jure debetur. Et ne occasione hujus exceptionis posset quis opinari sublatum esse quod alio nomine legitime deberetur; adjecit verba alio quovis nomine: quibus verbis omnia jura legitime Episcopo competentia praeservavit.

Quarto, quia etiam illa verba vel alio quovis nomine referantur ad prohibitionem; ut sit sensus: non posse exigi quidquam pro visitatione testamentorum vel alio quovis nomine: tamen utcumque generalia sint, referri debent ad causam expressam & sic ad visitationem, lege Si de certa re ubi Jason in 2. notab. cod. de transact. atque ita non comprehendunt Cathedralium: quod non debetur ex causa visitationis, ut ostensum est supra.

Praesertim, cum dictio illa alio sit repetitiva similium: etiam adjuncta sit dictio universalis, sicut est adjuncta in dicto cap. 3. ubi alio quovis nomine. ut probat textus in lege Si fugitivus, juncta glossa in verbo Alia parva, codice de servis fugitivis. Roman. in conf. 92. Indubitata num. 2. & Jason in lege Ontemque, num. 3. cod. Qui admitt. & propterea intelligendum alio quovis simili nomine non de Cathedralico: quod prorsus diversum est a visitatione. Generalitas enim ultimorum verborum coarctari & limitari debet a specie praecedenti; nec ultra eam evagari. Oldrad. consilio 8. Quidam patetfamilias num. 1.

Quinto, validum est argumentum de pacto ad legem, lege Non impossibile ubi Doctores, ff. de pactis. Sed in generali remissione seu donatione quam alicui faceret Episcopus: non comprehenditur Cathedralium dicto cap. Pastoralis de donat. Francus post Joannem Andream in cap. 1. de prebendis, lib. 6. super glossam in verbo Opera: ergo nec id verbis dicto cap. 3. generalibus dicendum est esse comprehendendum.

Nec obstat quod fuerit per Concilium excepta sola exactio

Archivarii vel Conservatores Scripturarum.
Procuratores Capituli.
Capellanorum.
Magistri alicuius.
Fiscalis &
Custodis Carcerum.

Persona sunt.

Vicarius Episcopi cum sua Curia.
Dignitates Ecclesiasticas.
Canonici.
Presbyteri.
Diaconi.
Subdiaconi.
Clerici, quisque suo ordine.
Parochi vel Curati.
Monachi ac Religiosi.
Mortales.
Confratres.
Populus.

Quoad loca.

Urbana.
Suburbana.
Ruralia.
Silvestria.

Scrutanda sunt.

Penetralia.
Species vel forma.
Situs.
Dispositio.
Ornatus.

Si quid.

Non firmum.
Non conclusum.
Imperfectum.
Indecorum.
Immundum.
Arseosum.
Hians.
Male rotum.
Vexatum.
Pollutum.
Violatum.

Quoad res scrutanda.

Neglectus.
Indignitas.
Deformitas.
Pudor.
Caries.
Defecationes.
Lacerationes.
Distractiones.
Consumptiones ac denique portentes: si que erunt, Beneficiorum ac rerum Sacrarum.
Venditiones.
Emptiones.
Alienationes.
Permutationes.
Intrusiones.
Usurpationes.
Confidentie.

Quoad munera exquirenda.

Officia.
Divina.
Humana.
Media.
Utrum.
Vigeant.
Langueant.
Colantur.
Negligantur.
Serventur.
Prætermittantur.

Diligentes & officiosi Viri.

Qui.
Qua fide.
Qua pietate.
Qua prudentia.
Qua diligentia.
Qua religione.

Officia.

Polliceantur.
Deferant.
Suscipiant.
Præsentent.
Præstent.
Perfolvant.

Inofficiosi autem & indulgentes, qui Officia.

Recusent.
Fugiant.
Intermittant.
Defertant.
Ut illi pro meritis laudentur.
Hi corripiantur.

Quoad personas exquirendum.

De Vicario, an sit
Virtute potens.
Corruptus inquietus.
Consoletur pusillanimitas.
Unicuique reddat jus.
An alicui inferat injuriam.

De Dignitatibus & Canonici.

An in promovendis Clericis ad Sacros Ordines, juverint aliquem favore.
Pretio.
Prece.
An assistant Episcopo; illique, ut par est, obediant.
An inter se Ordinem, Pacem & Charitatem servant.
An in dicendis Sententiis pro rebus publicis in Capitulo, a veritate & Iustitia declinent.
An canonicè & secundum regulam vivant.

Et generaliter de Sacerdotibus omnibus, an habeant

Doctrinam sanam.
Probatos mores.
Verba pudica.
Testimonium bonum ab iis qui foris sunt.
An studeant Psalmodiis, & sacris lectionibus.
An induantur viscera misericordie, & pietatis.

De Parochiis.

An sæpè offerant Hostias pro delictis populi.
An solliciti sint, ne quis sua ipsorum culpa de Ecclesia pereat.
An sint sine crimine & irreprehensibiles.
An dona Dei dent gratis, quæ gratis acceperunt.

D. Diaconis, Subdiaconis, universisque singulorum ordinum Clericis.

An habeant litteras suarum ordinationum.
An sint devoti, idque Domi, & Fori.
An assidui sint in divinis Officiis.
An reverentur Sacerdotes, & omnes Dignitates.
An sint benevoli Officiosi.
Faciles.
Bene Sentientes.
Honore invicem prævenientes

Sive potius,

Duri.
Rigidi.
Indociles.
Inhospitaliter.
Inofficiosi.
Inurbani.
Inhumani.

Monachi & Religiosi, tamen si Apostolicis privilegii ab Episcopi jurisdictione sint exempti, poterunt tamen qua par est charitate in Domino admoneri ut sint.

Pauperes spiritu, & non elati.
Mites animo, & mansueti, non iracundi.
Diligentes, sed non curiosi.
Religiosi, sed non superstitiosi.
Pacifici prorsus, & nullo pacto contentiosi, ita ut populus boni expertus exemplum accipiat, & propter eorum laudem glorificetur; non blasphemetur nomen Dei.

De Sanctimonialibus.

Ut sint simplices corde, ore & opere.
Ut nihil sit in eis fictum vel fucatum.

Divites, & Pauperes.

Ut illi faciant sibi amicos de Mammona iniquitatis.
Hi confidant repositum sibi esse thesaurum in Cælis.

Vidua.

Ut dum desolata se putant, non contristentur, sed delectentur in Domino.

Dofii.

Ut ornent in omnibus doctrinam suam exemplo inculcata vitæ.

Idiotæ.

Ut amplectantur supereminenter Scientiæ caritatem.

Denique omnes Christi fideles.

Ut potestatem Ecclesiæ, ac Sedis Apostolicæ. Imprimis reverentur. Timeant gladium excommunicationis. Excommunicatos vitent. Ablata restituant. Se morituros credant, ac sæpè recogitent. Ablineant a furore & ululatu. Sacerdotibus & Religiosis obedientiam, ac reverentiam præstent. Verbum Dei libenter audiant. Militas frequentent. Dies festos custodiant. Decimas ritè solvant. Poenitentiam in foro poenitentia injunctis diligenter cum fiducia remissionis peccatorum suorum quoad possunt, satisficiant. Tandem ut Deum timeant. & Mandata ejus obviarent, sicque Unanimes in fide. Fratemitatis amatores. Misericordes. Modesti. Humiles. Non reddentes alicui malum pro malo, neque maledictum pro maledicto. Alter alterius onera portantes, ut adimpleant legem Christi. Quibus habetur, perficitur, absolvitur materia, forma, finis visitationis.

Ut orationibus vacent.
Ut colloquia exterorum vitent.
Ut virginitatem & humilitatem perpetuè colant.
Ut in communi vivant.

De Confratribus.

An sit inter eos litis, & contentio.
An conventicula faciant: & dissidia excitent adversus Religiones; & Presbiteros.
An vacent comestationibus.
An Parochi obediant.
An Constitutiones Canonicas habeant, & illas observent.

De Populo.

Gubernator admonendus.
Ut non accipiat munera.
Ut defendat viduas.
Ut introeat ad eum clamor pauperum.
Ut non inferat falcem in messem alienam.
Ut discernat inter sanctum & profanum.

Senes, & juvenes ut sint.

Illi sobrii.
Pudici, & tam animo, quam caritate tani.
Hi doctiles & obedientes, ac nullis parcentes laboribus.
Viri.
Ut quisque possideat vas suum in sanctificatione & honore.

Uxores.

Ut timeant, ac diligant viros suos.

Patres, & Filios.

Ut hi obediant parentibus.
Illi sua ipsorum bona non prodigè fundant, & filios non provocent ad iracundiam.

Domini.

Ut remittant servis minas & onera.
Et illos mercede sua nulla ratione defraudent.

Servi.

Ut Dominis non solum bonis, & modestis, sed etiam discipulis in omni timore subditi sint.

DE OFFICIO ORDINARIUM.

Idem Honorius III. Abbati, & Conventui S. Remigii.

CAPUT XVII.

UT juxta: & infra. Attendentes igitur quod indecens est, ut Rhemen. Archiepiscopo, in Monasterio vestro visitationis officium exercente, sæculares intersint, per quos possit in claustris dissolutionis materia provenire. Firmiter inhibemus, ut nullos de cætero sæculares in capitulum (nisi duo, vel tres de Canonicis Ecclesiæ suæ, in decenti habitu, aliis quos expedire viderit Religiosis adjunctis) secum visitationis tempore introducat.

SUMMARIUM.

- 1 Viscerans Episcopus Monasterium non introducat sæculares, sed duo, vel tres Canonicos suos cum aliquo Religioso.
2 Visitare potest Episcopus de jure communi Monasteria Regularium, sicut Ecclesiæ sæculares.
3 Dissolutionis materia generatur ex introductione Clericorum secularium intro claustra Monasterii.
4 In visitatione an Episcopus possit secum ducere Clericos sæculares.
5 In visitatione laici non sunt admittendi.
6 Nec advocati.
7 Visitator inquirat de his, que secretò denunciantur.
8 Exceptio que non est de regula, est derogatoria.
9 Declarat regulam de materia exceptionis esse intelligendam.
10 In visitatione Capituli Cathedralis præcipue Regularium Episcopus potest secum habere tres Clericos, quorum unus sit Religiosus, item Notarium, qui sit Clericus, & n. 33.
11 Archiepiscopus in visitatione potest uti opera trium Canonicorum Ecclesiæ suæ.